DACIA

magazin

Director fondator: Dr. Napoleon Săveanu

Nr. 55, august-septembrie 2008

Bunurile dacilor

se întorc acasă

EDITORIAL

Un rechizitoriu mare cât o carte de istorie

de Vladimir BRILINSKY

Ani de zile de urmăriri ca în filme, sute de ore de interceptări telefonice, zeci de volume, de declarații, planșe și fotografii, 67 de persoane cercetate, printre care și foști polițiști,10 persoane trimise în fața instanței să dea socoteală! Cam acesta ar fi, în esență, rezumatul a ceea ce unii numesc "cel mai complet și mai masiv rechizitoriu" în domeniul patrimoniului național .

Dar dincolo de aceste statistici și cifre, în aparență seci și încadrate strict în domeniul juridic, ies la iveală bunurile culturale găsite de căutătorii de comori, unele recuperate de polițiști și procurori, altele identificate zăcând prin colecțiile lumii, altele, probabil, pierdute definitiv. Și greul de-abia acum începe. Nu pentru organele judiciare care își continuă treaba și nici pentru judecătorii care vor parcurge un lung și dificil proces până să dea un verdict. Greul cade acum în cârca lumii științifice. O lume științifică bulversată de orgolii, presărată cu profesionalismul precar al unora care ar fi trebuit să scrie istoria onest până acum. Mii de artefacte, de monede, de valori patrimoniale inestimabile au apărut la lumină dintr-o dată sub lopata căutătorilor de comori. Dacă până nu de mult istoriografia românească declara aproape în unanimitate că "dacii nu prelucrau aur", iată că acum plouă cu aur prelucrat și purtat de daci. Dacă până acum aveam ca punct de referință un singur scut dacic privit de istorici ca o icoană unică, acum au început să apară și altele, dar de sub lopata infracțională a căutătorilor de comori. Lumea științifică, adormită într-o condamnabilă și penibilă inerție, se trezește dintr-o dată pe cap cu valori pe care nici nu le bănuia că ar putea exista. Unii le privesc cu reticență. Alții, mai destupați la minte, se înghesuie să obțină dreptul de preempțiune la publicarea acestor valori, descoperite nu de ei, ci de braconierii care au vandalizat Munții Orăștiei. Este adevărat că există și unii care cad serios pe gânduri privind o nouă abordare a prăfuitei și dogmaticei arheologii românești. Se nasc astfel rivalități și invidii. Ciolanul este gras. Cine îl prinde va rămâne în istorie. Publicarea despre brățări sau despre tezaurele descoperite va aduce notorietate unora. Cu siguranță se vor lua doctorate pe aceste bunuri descoperite în fascinanta lume a dacilor. Interpretate corect, descoperirile ar trebui să determine, într-o lume normală, o rescriere a istoriei. Una corectă, adaptată noutăților apărute pe piață. Din păcate, doar într-o lume normală. Nu într-una în care un Minister al Culturii se face vinovat de tot acest balamuc. Iresponsabilitatea unor funcționari ai acestui minister, politizarea excesivă, indolența și reaua credință care tronează în birourile Culturii dâmbovițene au adus lucrurile în acest punct. Am rămas stupefiat să aud din gura unui fost șef al arheologiei românești faptul că este mirat cum de s-au făcut atâtea descoperiri și până acum el nu avea habar de ele. A fost această afirmație expresia indolenței și a neputinței deopotrivă față de un fenomen care a proliferat tocmai sub ochii și sub oblăduirea slujbașilor din Ministerul Culturii. Adevărații vinovați sunt acolo. Și ei vor trebui trași la răspundere o dată cu cei care se fac vinovați de jaful și înstrăinarea istoriei noastre. Dacă vom înțelege odată pentru totdeauna că răul trebuie stârpit de la rădăcini, mai există o speranță ca istoria noastră să încapă odată și odată pe mâini bune. Dacă nu vom înțelege însă acest lucru, vom rămâne aceiași triști români tolerați în istoria europeană.

Jurnal sentimental

Călătorie în Dacia, țara zeilor

Motto : Legendele sunt un izvor permanent de cunoaştere a vieții şi a credinței populare din timpuri străvechi.

Jurnalul de călătorie şi cercetare a fost scris în anul 1998. Deci totul trebuie raportat la realitatea socială şi materială a României acelui an, la informațiile deținute până în acel moment şi la persoanele la care se face referire în acest jurnal. Cartea poate fi accesată prin internet la www.dacia.org

(Continuare din numărul 54)

La Grădiştea de Munte

Îl regăsesc pe Andrei Vartic *şi* în această dimineață vorbind despre strămoşii daci, despre ce ne-au lăsat aceştia. Discutăm despre cetățile dacice şi despre ce nu se potrivește cu realitatea.

– Modelul ingineresc de la Cetățuia îl găseşti repetat în toate formele, spune Andrei. Iar aceste dâmburi pe care le vedeți pe dreapta... unii le zic mameloane sau unități de artă promorfologică a suprafeței topografice. Pe dealul ăsta găseşti tot ce vrei şi ce nu vrei…

– Care deal, cum îi spune?

– Ăsta a fost Făieragu.

– Făieragu...

– Personal, nu împărtăşesc opinia istoricilor care consideră că Sarmi-Seget-Usa a fost capitala lui Burebista. Numai un "neinspirat" – cred eu – poate să-şi aleagă capitala aici unde, dacă arunci un pietroi de pe una din movilele din jur, rişti să spargi capul unui "cetățean" al cetății.

– Şi unde crezi tu că a fost, de fapt, capitala?

– Capitala Daciei, spune generalul Dragomir, este undeva pe la Vârtoape, nițel mai sus, spre Comărnicel, pe drumul lui Hud. Noi am găsit sus, la Vârtoape, în afară de elemente militare construite pe teren, *şi* elemente subterane care, după părerea mea, îi proiectează pe daci ca ducând un fel de război... ca în Vietnam! Dacii noştri erau foarte buni luptători nu numai la suprafață, dar şi în subteran; de aceea – şi asta nu este numai părerea mea – se vorbeşte că în zona Cioclovina sunt câteva peşteri ciudate, puțin explorate. Am fost în unele... Mulți vorbesc mai mult despre aurul lui Decebal, aur care a fost furat numai parțial de către "străbunii" romani. Aici este vorba de aurul pe care îl caută unii pe aici; vezi toată ziua tot felul de neisprăviți care vin să-l caute, vorbind de spiritism şi de tot felul de prostii, când, de fapt, ei nu sunt altceva decât hoți.

– La Cetățuia, la Blidaru, găseşti baza inginerească a modulului care, în funcție de relief, e utilizat ca element de strategie, de apărare, care să suplinească deficitul de forțe…

– Nu. Sarmisegetusa Regia a fost capitala dacilor. Acolo a fost garnizoana regală militară. Nu sunt construite nici case acolo…casele au fost pe culme, sus.

– Dar ce-ați spune dacă zona, fiind un centru religios şi astronomic (aşa cum ați şi menționat înainte), a fost locuită de sacerdoții locali?!

– Cred ca asta poate fi mult mai adevărat decât orice altceva. Şi când te gândeşti că suntem descrişi de "istoricii noştri" ca un popor "tânăr", apărut în Europa... nu de mult, ci de prin 1859…

– Asta nu o fac numai ei, istoricii "noştri", ci şi vecinii.

– A apărut "**Cronica Anonimă**", tradusă şi în românește.

– Eu nu o am... nu am găsit-o.

– Îmi lăsați o adresă? Vă trimit eu un exemplar. În „Cronică...” se spune clar că, la venirea ungurilor în Transilvania, aici trăia o populație valahă. Ungurii au scos acum pasajul acesta, originalul aflându-se la Viena. Acelaşi *Anonimus,* referindu-se la vitejia ungurilor – că erau foarte bătăioşi în luptă, – scrie despre ei, în latineşte: *“probabil şi datorită faptului că ungurii mâncau carne de om şi beau sângele acestora, erau mai vârtoşi în lupte*”. Ei bine, istoriografii unguri nu prea vor să vorbească de acest pasaj, căci le e defavorabil.

– Se spune că diferența dintre Dumnezeu şi Istorici este că primul nu poate schimba trecutul, pe când Ei, Istoricii, o fac cu uşurință, fără prea mari scrupule, spun eu.

– Din păcate, aşa este. Sub pana unora, cuvintele sunt schimbătoare, ca vremea... Acum uitați-vă aici. Pe platoul ăsta au fost oamenii lui Bivolaru şi ai lui Claudian spune generalul. Ipocriții ăştia! Ar merita să stea la puşcărie pentru ce-au făcut.

– Ăştia cine sunt?

– Sunt nişte secte, umblau după aur, dar ei ziceau că umblă după spirite! Umblau cu prostii. Ei, ca şi alții ca ei, distrug zona. Mii de oameni vin aici, ca la armată. Dimineața fac înviorare, merg cu frontul la masă, spun rugăciuni şi…caută.

– Se pare că domnul preşedinte “M” iubeşte şi el natura. Şi-a construit o vilă, chiar aici, pe drumul spre Sarmi-Seget-Usa şi a distrus totul de jur împrejur, aici, la Grădiştea Muncelului.

– Dar, de fapt, ce-o fi însemnând Grădiştea? întreabă Costel.

– Ordine, restructurare, asta ar însemna în sanscrită.

Mergem în continuare pe un drum îngust înspre Grădiştea de Munte. Râul, aici, parcă nu mai este nervos. La întoarcere o să trecem poate şi prin Peştera Bolovănoasă... Există şi o poveste a unei săbii de aur dacice, spune Andrei.

– Cine a găsit-o, măi Andrei?

– Doamna Trufaş din Cucuis. Pe atunci era o tânără fată de 18 ani, care săpa cu Constantin Daicoviciu, bătrânul, la Orăştioara de Jos, în jurul Castrului Roman. Săpa pământul cu alții, pe şantierul arheologic. Şi, într-o seară, ea şi cu o fată din Bucium au găsit o sabie de aur de 70 centimetri lungime. Academicianul Constantin Daicoviciu a fost straşnic de fericit pentru ce au găsit fetele asta, le-a pupat, le-a cuprins, le-a sărutat...

– Şi le-a luat-o...

– Da, le-a luat-o. Misterul acestei sabii este că, deşi am căutat-o febril în literatura de specialitate, nu am găsit-o. Şi am reconfirmat de câteva ori cu doamna Trufaş povestea cu sabia dacică de aur...

– Doamna este încă în viață? întreabă Tudor.

– Da, este în viață şi o puteți vedea şi voi dacă timpul ne va permite.

– Câți ani are doamna?

– Vreo 70.

– Da?

– Da. Vreo 70...

Casetofonul continua să mă necăjească şi nu eram convins că imprima. Vreau să mă conving şi-l întreb pe Tudor:

– Merge casetofonul meu sau nu merge? Se învârteşte?

– Nu. Nu merge.

– Merge acuma?

– Nu ştiu cât merge de bine.

– Ține şi tu volanul un pic, Tudore. Vreau să verific.

– Măi Miky, tu nu ştii să scrii şi din memorie?

Tudor pare fericit acum. Ține cu mâna dreaptă de volan, în timp ce cu cealaltă gesticulează spre casetofonul meu american.

În continuare, drumul şerpuieşte, se răsuceşte, se îngustează, se lasă chiar băltucit de ploaie, dar nu se rupe. Acum vedem o prăpastie pe dreapta, pe unde curge pârâul.

– Cum îi spune pârâului ăstuia, Tudore?

– Grădiştea.

Râul Grădiştei modifică toată geografia locală. Râul şi întreg peisajul prin care trecem îmi aminteşte de Peru. Uitându-te la muntele maiestuos din față pe care sunt săpate terasele dacilor, parcă vezi Machu Pichu. Imaginile îți iau respirația şi nu te mai saturi să priveşti. Aventura noastră continuă prin rupturi de drum, gropi şi băltoace, dar mergem, mergem înainte. Pentru un interval scurt de timp, trecem printr-o ceață deasă care mă obligă să pun luminile de drum şi să încetinesc constant până aproape de mersul melcului. Deodată, în față ne apare un sat de munte, cochet şi mic, parcă ar fi o aşezare pitorească din filmele de animație pentru copii.

– Cum se numeşte sătucul ăsta?

– Grădiştea de Munte, vine răspunsul.

– Da, şi au bisericuță, au o şcoală de 4-8 clase...iar asta este valea Nineşului... Hai să ne oprim puțin şi să intrăm în vorbă cu oamenii.

Sociabil şi deschis, Andrei încearcă să-şi facă şi aici prieteni aşa cum, de altfel, face peste tot pe unde mergem. Acum se apropie de un om aflat pe marginea drumului.

– Bună ziua. Cum te numeşti, omule?

– Bună ziua. Mă cheamă Adi.

– Adi şi mai cum?

– Adi Stoicoiu.

Andrei se recomandă şi el, politicos, apoi continuă să vorbească cu omul pe care tocmai îl întâlnise. Conversația lor e degajată şi, pentru cine nu-i ştie şi-i vede, impresia este că aceşti doi oameni se cunosc de mult şi că sunt prieteni de-o viață.

– Ce face omul ăsta aici? îl întreb peste câteva minute pe Andrei.

– Ăsta este...este cel mai mare diplomat al…vacilor.

– Ha, ha, ha!...

– Şi unde trăieşte?

– Trăieşte aici, sus, la munte. Da, trăieşte singur, la o depărtare de cinci kilometri de cea mai apropiată casă…Singur! Dar ştii cine cunoaşte cel mai bine locurile acestea? El, Adrian Stoicoiu. În Munții Surya-nului el este stăpân.

Misterele Sarmisegetusei

– Impresionant! Trebuie să ai o constituție fizică şi sufletească deosebit de puternice pentru ca să rezişti, singur, aici, izolat de oameni.

– Da, da, mă aprobă Andrei.

Îl văd pe omul nostru de la munte privindu-ne cu interes firesc: nu de multe ori i-a fost dat să întâlnească un grup de citadini şi, mai ales, nu de multe ori cineva s-a oprit să vorbească cu el. Îl mai văd cum ne face semn de rămas bun, prietenește, cu mâna.

– Să mergem acum. Sunt curios să ştiu ce peşteri sunt pe-aici.

– Păi…sunt multe. Ia să vedem. Peşterile din Vârtoape, Peştera Tepter, Peştera Bodi...

– S-a găsit multă ceramică dacică înăuntrul lor.

Astăzi este **iulie 10, 1998.** E dimineață iar aerul tare de munte ne răcoreşte şi ne înviorează. Unii din grupul nostru au obosit deja şi au renunțat să mai meargă cu noi, au renunțat să se mai cațere pe poteci de munte, să se agațe cu mâinile de ierburi, să-şi înfigă unghiile în pământ, printre pietroaie, ca să poată vedea un zid dacic neexplorat, neatins încă de leneşii noştri arheologi de origine română.

Unii au renunțat ieri, alții azi-dimineață. Dan a plecat primul, a fost chemat de urgență cu treburi de

Pe culmile Vârtoapelor

avocatură. Pentru Tudor, motivele sunt diferite, mai puțin musculare şi mai mult digestive Andrei, o vulpe bătrână, i-a zis cu o voce blândă şi compătimitoare: *"Ia-l şi pe Costel cu tine, la Deva, tot suferă el cu inima"*. Cum Tudor s-a grăbit să spună *"Da"* iar Costel nu a vociferat, s-a trezit că…trebuie să-l aducă pe Costel înapoi şi că nu mai poate merge la Chişinău. Ideea a fost foarte bună.

Mergem în continuare spre Sarmisegetusa, mergem la Grădiştea de Munte şi, de acolo, la Feţele Albe. Dacă am putea găsi doi cai pe la vreun muntean din zonă, ne-am putea simplifica drumul spre Sarmisegetusa.

Dar lucrurile nu sunt aşa cum speram. Oamenii de aici nu arată o dorință arzândă pentru bani; valorile pe care contează ei sunt puțin diferite. Ei iubesc natura, cu care se confundă de multe ori, prețuiesc o masă bună în compania unor buni prieteni şi, de ce să nu recunoaştem, le place şi un pahar bun de tărie. Aşa că planul nostru s-a dat peste cap. Cel puțin pentru moment.

– Pe aici, pe undeva, trebuie să fi fost o cărbunărie. Dacii au fost unii dintre cei mai sofisticați metalurgi ai antichității.

– Da, este una prin apropiere, îmi confirmă Andrei bănuiala. Există aici un deal numit Cărbunăria, pe care arheologii au găsit foarte multe cioburi dacice. Dar cercetări serioase nu s-au făcut.

– Unde este dealul, lângă ce sat?

– Lângă Costeşti, de unde veneau ieri, pe jos, generalul Vasile Dragomir cu domnul profesor Rudan. Ei au fost ieri şi au văzut Cărbunăria şi numai ei îți pot da mai multe informații.

– La ce lucrează ei aici ?

– La un proiect al Institutului de Geo-Dinamică, care se ocupă de cutremurele de pământ din România. În realitate, ei acționează din patriotism, fiindcă aceste investigații despre civilizația dacică sunt principala lor preocupare, pe lângă proiectele de geo-dinamică. Vor să-şi facă şi un laborator care să cerceteze posibilele mişcări tectonice ale zonei. De fapt, ei studiază civilizația dacică. Activitatea domnului academician Zugrăvescu, directorul acestui institut, este lăudabilă şi merită toată aprecierea.

– Bravi oameni! De-ar fi mulți, mult mai mulți ca ei! Acum uită-te, la capătul de sus, dinspre sud al Orăştioarei de

Jos, este o terasă extraordinară de pe care am cules foarte multă ceramică şi care nu a fost cercetată arheologic niciodată, îmi spune Andrei.

– Vorbeşti de asta care a fost la dreapta?

– Asta, da.

– După ipotezele noastre, aici ar fi fost o aşezare dacică foarte importantă, fiindcă aici, după algoritmul nostru, se unesc linii foarte interesante. Locul merită o atenție deosebită.

– Andrei, tu spui că ai oamenii tăi aici care, când soseşti, te anunță imediat ce au descoperit iar tu decizi dacă te interesează sau nu. Mă întreb de ce oare arheologii noştri nu fac la fel, de ce nu au şi ei contacte cu localnicii, aşa cum ai tu? De ce trebuie să vii tu, de la Chişinău, fără să fii plătit de nimeni, şi să faci ce faci? Tu te preocupi de aducerea în prezent a unor descoperiri despre daci, care fac să explodeze multe dintre cunoştinţele noastre despre daci. Prin publicațiile tale, dacii redevin nici mai mult nici mai puțin decât centrul civilizației antice a Europei.

– Miky, nu mă lăuda prea mult. Nu-i uita pe general, pe profesor, pe tine, care vii din New York şi ne uimeşti cu relatările tale despre o nouă istorie a noastră, istorie pe care doar o intuiam, dar nu o ştiam.

– E bine şi e necesar să lucrăm cât mai mulți şi să trezim interesul național asupra istoriei adevărate a neamului nostru.

– Acum intrăm în Bucium, nu-i aşa?

– Da, Bucium este primul sat care aparține comunei Orăştioara de Sus. Pe teritoriul acestei comune se află principalele cetăți dacice. Este o comună de 30 kilometri lungime şi care cuprinde satele Bucium, Orăştioara de Sus, Plopeşti, Costeşti, Costeşti-Deal şi Grădiştea de Munte.

– Ştii, Andrei, cu metalurgia la daci... vreau să-ți spun că tu m-ai convins. Am şi scris despre priceperea dacilor în prelucrarea fierului în "**Cuiul dacic sau Cuiul lui Pepelea**". Îți aminteşti?

– Da, îmi aduc aminte, mi-ai trimis şi mie ziarul, la Chişinău. A fost frumos gestul tău şi am apreciat ce ai scris.

– Am o altă întrebare la care nu am găsit încă răspuns: cu ce au tăiat dacii piatra?

– Stai să-ți zic întâi despre profesorul Glodariu, arheologul principal al României în problemele civilizației dacice. El spune că a găsit o tonă de plumb pe acest teritoriu sacru al dacilor.

– Şi pe unde este depozitată această cantitate uriaşă de plumb?

– O are în depozite colosale, la Cluj, la care nu are nimeni acces.

– De ce trebuie să fie un aşa de mare secret?

– Da, e trist pentru că, în loc să ne mândrim cu el, îl ținem ascuns.

– Nu are nimeni acces. Şi nici ăştia de aici, de la Deva, de la muzeu, nu ştiu prea multe.

– Ăştia nu ştiau nici despre cuiele dacice care nu ruginesc. Arheologii de la Deva – deşi Deva este muzeul principal al civilizației dacice din România – ştiu mai puțin decât ştii tu, Miky, la New York.

Peştera Bodi

– Asta nu e bine. Dar acum, Andrei, aş vrea să ştiu ce-a spus Glodaru despre fierul acesta care nu rugineşte, pe care tu l-ai cercetat.

– La început a spus că e dat cu o vopsea, care-l proteja de rugină, a şi scris despre asta.

– Dar ce-a mai zis după ce i-ai dovedit din ce e făcut şi ai adus toată documentația ştiințifică?

– N-a mai zis nimic…

– N-a făcut niciun comentariu?

– Nimic, am fost la el, i-am şi scris o dare de seamă pe care am şi publicat-o în cartea "**Fierul-Piatra, Dacii-Timpul".** Domnii au fost foarte

interesați când le-am arătat studiile spectrofotometrice, graficele…le-am arătat tot. M-au dus la un profesor, Radovici, la București. El era (poate că mai este) director adjunct la ICECHIM, fostul institut al Elenei Ceaușescu. Acesta se ocupa cu protejarea țevilor contra ruginei. Am fost la el și am discutat mult pe această temă. "*Domnule, asta explodează foarte tare...*", a zis el. Am continuat să merg pe urmă pe la unul, pe la altul. Ne susținea, e drept, și președinția de atunci. Pe urmă am primit 20 de milioane de lei de la Ministerul Cercetării. Aceşti bani trebuia să-i împărțim cu el. Noi să-i dăm probe pe care el să le studieze. El a luat 20 de milioane de lei și nouă ne-a dat… nimic. În 1995 ăștia erau bani, nu glumă!

– Deci a luat banii și…adio?!

– A luat banii institutului ICECHIM-ului iar nouă, care am muncit, nu ni s-a dat nimic.

– Și nu s-au uitat să vadă și să înțeleagă de ce nu ruginesc cuiele acelea dacice după mai mult de 2.000 de ani?

– Nu, n-au făcut nimic.

– Dar ce au făcut cu cele 20 de milioane de lei? Cum au justificat dispariția acelor bani?

– Cică i-au folosit pentru "*Metodologie de cercetare*". *"*

– Cu alte cuvinte, au stat pe scaune, bându-și liniștiți cafeaua de dimineață, discutând politica zilei și încasându-și salariile la timp.

– Bine, domnilor, zic, dar pe ce probe ai făcut cercetarea? Că de la mine nu ați primit nimic și nici nu mi-ați cerut! De ce nu aveți nicio probă? Eu am zeci de astfel de cuie dacice. De ce nu le-ați cercetat? Ce ați cercetat dumneavoastră?

– Tot ce aud și văd în legătură cu nepăsarea autorităților de ieri și de azi de a cerceta istoria veche mă mâhnește profund. Și mă îndârjește. Trebuie făcut ceva. Și vom face. Ce vale este asta, Andrei?

– E valea Nineșului.

O luăm spre Sarmisegetuza. Iar acum tocmai am intrat în Grădiștea de Munte. La stânga estea valea Anineșului care duce la vârful lui Hulpe. Acolo se găsește una din cetățile dacice cele mai importante. Acolo, pe vârful Ceata, așezarea a fost făcută pe 50 – 60 de terase, la o înălțime de 1.200-1.300 de metri, dar nu a fost cercetată arheologic niciodată. Acolo sunt imense bogății arheologice, după cum spunea Daicoviciu bătrânu'.

– Când spui "Daicoviciu bătrânu" ,vrei să spui Constantin Daicoviciu?

– Da, academicianul.

– Asta este cea mai mare așezare dacică, aici, la Ceata. Pe această vale a Nineșului te duci spre ea. Sunt cam 7-8 kilometri. Accesul e foarte greu. Fără o mașină bună, foarte bună, de teren, nu poți ajunge acolo. Acum avem pe dreapta **Apa Grădiștei.** Vezi acum terasele astea, aici, sus? Când te uiți la aceste terase, vezi cum trăia dacul, unde-și așeza casa.

Adi Stoicoi, călăuza noastră, are și el o ipoteză foarte interesantă:

– Domnilor, ăștia își aveau casele așezate pe munte, după epoleți, după gradul pe care-l aveau. Jos trăia sergentul, pe urmă plutonierul, pe urmă locotenentul, iar sus de tot trăia generalul.

– Adică era o ierarhie...

– Da, era o ierarhie și în așezarea teraselor: cu cât erai mai sus pus, cu atât îți era și casa așezată pe o terasă mai înaltă, mai spre vârful dealului.

– Adi, ce ne spui acum este o opinie susținută de unele observații ori este numai așa, o părere spontană?

– Nu, nu, nu e doar o părere. Cantitatea de ceramică de calitate crește pe măsură ce ne apropiem de vârf.

– Da, poate fi un punct de vedere solid.

– E părerea lui, spune Andrei, dar posibil să fie adevărată. Dacii erau și ei împărțiți în caste. Vrem noi sau nu vrem, dar în mod sigur nu aveau robi... aveau casta luptătorilor, casta nobililor – *tarabostes* – și pe cea a oamenilor obișnuiți, a plugarilor.

Din nou ne aventurăm prin locuri rupte de apă, prin noroaie și gropi. Noroc cu mașina asta rusească a lui Andrei.

– Cum îi spune mașinii?

– Vrei să spui ce marcă este?

– Da.

– Este o Niva...

– Uuu, ce se aude pe sub ea?

– Drumul, drumul dificil de munte...

Am ieșit cu bine din gropile astea de noroi. Nu știu cui să-i mulțumesc: lui Andrei – care s-a gândit să cumpere mașina asta puternică – ori rușilor care au conceput-o așa de solidă? În fața noastră se vede casa lui Adi, cocoțată pe un colț de munte, acoperită de vegetația care abundă peste tot. Suntem întâmpinați de o cățea foarte suspicioasă, care nu prea cunoaște termenul "prietenie", așa că prefer să stau în mașină până când stăpânul ei o domolește.

Edificii dacice de cult în defileul Oltului, la Racoș

Domnița RAȚIU

Arheologul doctor Florea Costea se ocupă cu pasiune şi răbdare, de mai bine de 25 de ani, de civilizația dacilor din sud-estul Transilvaniei, în cadrul Muzeului Județean de Istorie din Braşov. Comunicările asupra cercetărilor de teren având circulație redusă, lucrurile sunt foarte puțin cunoscute. Tot ceea ce doresc să aduc în atenția celor preocupați de istoria veche a acestor meleaguri îi datorez în mare măsură domnului Florea Costea.

Inima vechii Dacii este în sud-estul Transilvaniei. Din zona de curbură a Carpaților îşi au originea două artere importante pentru oamenii şi pentru pământul acesta: Oltul şi Mureşul. Amândouă au fost mereu iubite şi cântate de locuitorii ținuturilor pe care le udă şi le hrănesc dintodeauna.

Acum două milenii, Dacia era acoperită de păduri de nepătruns, care au fost o bună bucată de vreme pavăză împotriva cotropitorilor. Pe atunci albiile râurilor erau drumurile *fără pulbere* care îi uneau pe daci, pe lângă potecile cunoscute doar de ei.

Oltul, Alutus cum îl denumeau dacii, era una din arterele de comunicație importante cu circulație intensă. Izvorând din Haşmaşul Mare, se îndreaptă spre vest, ca mai apoi să-şi schimbe direcția cu 90 de grade şi să se îndrepte spre sud. Cu siguranță, defileul carpatic al Oltului a fost apărat, în timp, de mai multe fortificații puternice, care încă nu se cunosc. Toate fortificațiile au funcționat cu succes pe teritoriul intracarpatic făcând față celților care nu s-au putut aşeza aici iar puținii sciți rămaşi au fost asimilați uşor, după cum relevă cercetările arheologice din zonă.

Grupările zonale şi fortificațiile sud-est transilvănene cu rol strategic şi militar au fost în principal anterioare întemeierii statului dac. Existența unor formațiuni prestatale este de necontestat. Strabo spune că neamul dac era istovit de *războaie dese* atât împotriva agresorilor străini cât şi a altor formațiuni din acelaşi neam. Dacii se luptau cu îndârjire pentru apărarea bogățiilor subsolului la care râvneau mulți.

Zona defileului Oltului, cuprinsă între Augustin şi Mateias, a fost intens locuită încă din prima epocă a fierului, aici existând în vechime mine din care s-a extras fierul până la epuizare. După cum se ştie, dacii aveau cunoştințe avansate de metalurgie, fierul fiind deopotrivă necesar în timp de pace, ca şi în vreme de război. De aceea dorința de însuşire a acestor teritorii nu era lipsită de importantă.

Pe la anul 200 î.Hr., Țara Bârsei făcea parte din formațiunea prestatală condusă de Rubobostes iar, mai târziu, în zonă este menționat regele Oroles.

Era firesc ca fiecare din triburile din zonă să organizeze şi să întrețină o structură administrativă şi militară reprezentată prin grupări de fortificații. După Burebista, rostul şi rolul lor se va schimba esențial, toate vor fi subordonate intereselor statului.

Ansamblul cetăților de la Racoşul de Jos este eşalonat pe 5 kilometri lungime din cei 17 kilometri câți are Oltul între Augustin şi Mateiaş. Au fost descoperite 3 situri arheologice pe malul stâng al Oltului şi unul pe malul drept. În defileu, trezesc interesul două dealuri cu forme asemănătoare ce străjuiesc Oltul de o parte şi de alta. Cele două dealuri se numesc *tipii* unul e denumit Tipia Racoşului şi celălalt Tipia Ormenişiului, denumirile nefiind întâmplătoare deoarece "tipia" înseamnă acoperământ de cap (căciulă).

Ele sunt accesibile doar dintr-o

singură direcție, având o latură inabordabilă prezentând chiar şi surplombe, aidoma răsfrângerii unei căciuli dacice, celelalte părți având pante abrupte. Aşezarea şi caracteristicile lor au făcut ca ambele *tipii* să fie alese ca amplasamente pentru cetăți cu caracter militar. În diferite epoci, dealurile au suferit intervenția omului care a construit terase şi le-au netezit vârful pentru realizarea construcțiilor. Aportul omului la realizarea sistemului defensiv a fost însă minim.

Caracteristicile, rolul sacru şi militar al construcțiilor de pe Tipsia Ormenişului ne fac să ne întrebăm dacă această zonă nu este cumva un *Kogaion*. Nu lipsesc nici pârâul Tipsiei sau al Racilor care curge la poalele dealului, după cum nu lipseşte nici peştera.

Cercetări arheologice intense s-au făcut pe tipsia Ormenişului, în timp ce pe Dealul Vărăriei şi la Piatra Detunată cercetările sunt la început iar pe Tipsia Racoşului s-au făcut doar câteva sondaje în urmă cu două decenii.

Locul numit **Piatra Detunată** se află la 900 de metri distanță de Tipsia Ormenişului şi a fost intens locuit încă din epoca bronzului. O aşezare fortificată a fost realizată în a doua epocă a fierului, fiind întărită de daci pe la anul 200 î.Hr.

Terasele şi fortificațiile se întind aici pe 2–3 hectare şi evidențiază eforturile făcute pentru apărare în ultimele 2–3 secole ale Daciei libere. În această aşezare s-au găsit, pe lângă construcțiile de apărare, şi 20 de trasee. Terasele sunt antropogene, cu val dublu, şanț, zid de piatră şi pământ. S-au găsit urmele unui turn precum şi ale unui atelier de făurărie şi, probabil, de orfevrărie. Fortificațiile prezintă urme ale unui incendiu puternic care a avut loc în prima jumătate a secolului I î.Hr., incendiere din timpul lui Burebista.

Singurul motiv al incendierii poate fi existența unei formațiuni puternice care a îndrăznit să nu-i recunoască autoritatea şi care nu era interesată de unire. După unire însă, fortificațiile au fost întărite reluându-şi rolul lor militar şi politic în strategia de apărare a țării.

Fortificația dacică de aici era unul din obstacolele menite a opri înaintarea atacatorilor către reşedința de pe Tipsia Ormenişului.

La punctul numit **Dealul Vărăriei** s-a găsit o fortificație foarte puternică din perioada hallstattiană, cu val dublu şi şanț, ambele lungi de peste 525 de metri şi late fiecare de 8-9 metri. Valurile au fost construite din rocă locală. Construcțiile defensive ridicate aici pe numeroase terase antropogene mai erau încă vizibile între cele două războaie mondiale. Era un posibil loc de refugiu al dacilor din partea inferioară a defileului.

Tipia Racoşului este un deal calcaros cu înălțimea de 575 de metri, situat la 1,30 kilometri N-E de localitatea Racoş. Partea superioară are spre sud o latură aproape verticală şi nu a necesitat construcții defensive. În partea opusă a fost ridicat un zid mai lung, de 80 de metri, închis în partea de nord cu un zid perpendicular de numai 5 metri. Grosimea acestor ziduri este de 1,80–2,00 metri, fiind realizat din blocuri de calcar, unele cu laturi de peste un metru, fasonate la exterior. Lățimea incintei este de 22 de metri. Se pare că cetatea a fost construită în anii premergători războaielor daco-romane, dar cu siguranță a fost un loc de supraveghere a cursului Oltului, precum şi a depresiunii Homoroadelor, depresiunii Braşovului până spre depresiunea Baraolt. (Supraveghere şi semnalare a evenimentelor celorlalte cetăți).

Tipia Ormenişului are înălțime de 759,5 metri şi este situată în stânga Oltului, la jumătatea defileului Augustin-Mateiaş.

Pe tot dealul s-au găsit urme de locuire sporadică încă din epoca bronzului. S-a observat o locuire intensă în prima epocă a fierului, când s-a trecut la prima amenajare a unei părți din platou şi a unor terase. Tipsia Ormenişului a mai suferit transformări constructive cu două secole înaintea cuceririi romane.

Singurul acces spre vârf este asigurat de un drum în pantă cu o lățime de 2,5–3 metri pe care se desfăşurau procesiunile, dar se putea merge şi cu carul. La intrarea în cetate se mai văd încă urmele unei porți puternice de piatră, drumul urmând apoi pe o porțiune curbă dealului şi sfârşind la 40 de metri de sanctuare.

Pe drumul ce urcă spre sanctuar, în dreapta, pe terasa a VI-a, s-au găsit urmele unui turn-locuință cu laturile de 5x6 metri şi urmele unei construcții-cazarmă, realizate din piatră de calcar fasonată la exterior.

Cetatea de pe Tipia Ormenişului este deosebită net de celelalte din arcul Carpaților, având un rol şi o înfățişare aparte, fiind chiar singulară în această parte a Daciei. Aici se desfăşoară pe numeroase terase construcții cu caracter militar şi sacru. În incintă se delimitează riguros un sector militar şi un sector sacru. Nu sunt urme de locuire a civililor.

Cazarma era amplasată în partea de S-E. Erau barăci construite din lemn cu paviment din piatră şi care puteau adăposti o garnizoană permanentă de 250–300 de soldați. Pe paviment s-au găsit numeroase vârfuri de săgeți şi o fibulă din bronz. În încăperea mică a cazărmii, aproximativ în centru, s-au găsit urmele unei vetre lucrate deosebit de îngrijit, ca şi celelalte din cetate. Are un plan circular şi este înaltă de aproape un metru. Se văd bine straturile de lut amestecat cu pietre. Diametrul vetrei este de 1,50.

Sectorul sacru era însă cel mai bine reprezentat pe Tipie. Până acum s-au descoperit aici urmele mai multor construcții cu caracter sacru; este posibil ca ele să fi fost construite în perioade diferite, dar sigur au coexistat, dovadă fiind reconstruirea sanctuarului cu aliniamente, după distrugerea făcută de romani în războiul din 101-102.

Pe vârful aplatizat al dealului, incinta sacră are dimensiunile de 100x30 de metri.

Construcțiile sunt:

– un sanctuar cu aliniamente, amplasat în colțul de N-NV al incintei, lipit de zidul dinspre terasele sudice şi de cel de nord al platoului. Aici s-au găsit plinte din tuf vulcanic de formă tronconică cu bazele de 75–80 de centimetri şi bazele mici de 50 de centimetri, înălțimea lor nedepăşind 50 de centimetri. Există exemplare şlefuite perfect, dar şi unele cu fațetări ce lasă impresia că nu sunt încă terminate. Distanța dintre plinte măsoară 3,50–3,75 metri interax. Sanctuarul nu putea avea mai mult de 10 plinte în lungime şi 4 plinte în lățime. Nu s-au descoperit fuse de coloană şi nici pe plinte nu sunt urme de arsură de lemn. Se pare că nu s-a continuat ridicarea construcției pe verticală.

În pavaj sunt multe fragmente de vase dacice din ceramică, modelate cu mâna sau la roată, unele se pot reconstitui, fiind aproape întregi; e posibil că a avut loc o spargere rituală cu ocazia amenajării suprafeței pe care urma să se ridice sanctuarul.

– o clădire cu pavaj din lespezi şlefuite care se pare că a fost locuința preotului sanctuarului cu aliniamente. S-au găsit foarte multe cioburi de vase din ceramică executată manual şi la roată. Este posibil ca în această sală să se fi desfăşurat ospețe după terminarea ceremoniilor.

Lângă această construcție s-au găsit urmele a două vetre de foc, una dintr-o fază mai nouă, cu un plan pătrat, înălțată de la podea şi marcată pe margine cu pietre mai mari. Pe suprafața acesteia s-au găsit şi două scoabe zăvor. Existența sobelor pentru încălzit duce la concluzia că aceste construcții funcționau permanent.

– un sanctuar dintr-o fază mai veche, anterior sanctuarului cu aliniament, cu diametrul exterior de peste 16 metri, identic arhitectural cu cel din afara cetății.

Cel mai interesant sanctuar este cel situat pe o terasă exterioară incintei şi este compus din trei construcții concentrice, astfel:

– o construcție exterioară, abia perceptibilă, cu diametrul exterior de 19,30 de metri constând dintr-un şir de pietre de calcar şi ofiolit. Urmele de arsură şi cărbune indică faptul că susținea o structură din lemn. Distanța dintre această construcție şi cea intermediară este de aproximativ un metru.

– construcția intermediară este un cerc perfect, realizat din blocuri din tuf vulcanic, alb, cu lățimea de 20 de centimetri, fasonate în arc de cerc. Lungimea lor oscilează între 0,45 şi 0,90 metri iar înălțimea între 0,13 şi 0,16 centimetri. Blocurile sunt aşezate cap la cap fără un sistem de îmbinare între ele. Diametrul acestei construcții este de 15,50 metri.

– construcția interioară este amplasată descentrat în interiorul celei intermediare. Are două încăperi dintre care una rectangulară, cu laturile de 7, 00 x 6, 50 metri şi alta absidală cu arcul absidei la 2,30 metri de peretele despărțitor. Talpa construcției este din lespezi de calcar de dimensiuni mai mari, cioplite îngrijit. S-au găsit resturile a trei stâlpi de lemn din colțurile încăperii rectangulare iar în peretele despărțitor s-au găsit resturile a trei stâlpi de lemn. Peretele era realizat dintr-un schelet de lemn de brad lipit cu lut fătuit. Pereții exteriori aveau aceeaşi structură, dar erau mai groşi. Podina era din lut fătuit. Între cele două încăperi s-a găsit un fragment de bârnă-prag. În încăperea rectangulară s-au găsit urmele unei bârne din lemn, carbonizată, în care erau bătute piroane în formă de cap de lebădă. S-a găsit o cantitate apreciabilă de lipitură arsă şi cărbune, ceea ce sugerează că cele trei construcții aveau un acoperiş comun din lemn. Construcțiile sunt în trepte descendente, cea interioară fiind amplasată mai sus decât celelalte. În încăperea rectangulară s-a găsit un bogat material arheologic constând în ceramică şi piese metalice. Ceramica din acest sanctuar este diferită de cea găsită în restul sitului. Erau oale mai mari, cu guler, sau vase fără fund, balamale şi un zăvor metalic. Prezența piroanelor cu cap de lebădă înfipte în bârnă, ca şi vasele mari de ceramică indică faptul că aici se depuneau ofrande pentru o divinitate care putea aduce fertilitate. În încăperea abisală nu s-a găsit inventar, ceea ce înseamnă că aici era locul sacru atribuit divinității.

(Ca o curiozitate, se pare că divinitatea implorată în acest sanctuar acționează încă pentru ca solul de pe platou şi de pe terase să fie deosebit de negru şi mănos pentru ca plantele sălbatice să crească mai viguros şi mai înalte decât în alte locuri. Un examen pedologic asupra unui pumn de pământ de pe Tipia Ormenişului a arătat că solul are caracteristicile pedologice ale celui din Bărăgan, pedologul spunând că solul nu poate fi din vârf de deal necultivat).

Prin numărul mare de sanctuare descoperite până acum, Cetatea de pe Tipia Ormenişului se remarcă drept un loc important pentru statul teocratic dac, cetatea având în principal un caracter sacru şi, secundar, caracter militar.

La ceremoniile care se desfăşurau în această cetate participa un număr mare de oameni, ceremoniile fiind importante pentru populația aflată pe o rază destul de mare, cetăți cu caracter sacru, descoperite până în prezent, fiind puține în sud-estul Transilvaniei. Rămâne de studiat ce divinități erau celebrate şi invocate în aceste sanctuare, pentru că religia era o dimensiune importantă a civilizației dacilor.

Trăinicia şi excepționala situare strategică a fortificațiilor din sud-estul Transilvaniei s-au bucurat de atenția regilor daci, nu mai puțin ca acelea din Munții Orăştiei. Ele erau destinate a fi un punct de regrupare şi reluare a confruntărilor cu romanii. De aceea, ştiind de existența lor, romanii le-au distrus cu sălbăticie ca să nu mai poată fi refăcute.

O istorie care... doare?!

Dr. Napoleon SĂVESCU

Într-o recentă suită de lamentabile apariții în emisiunea "ISTORIA CARE DOARE", la Televiziunea Universității Spiru Haret: "ROMÂNIA DE MÂINE", dl. "profesor dr." sau..."colonel dr." **Mircea Dogaru** (ezităm asupra "calității" deoarece apare cu ambele calificări în emisiune; pe de altă parte, în ciuda încercărilor, n-am reuşit să identificăm pe INTERNET vreun "CV profesional" al lui Mircea Dogaru) aduce critici fără sens la adresa actualilor susținători ai dacologiei şi a organizatorului ("din Statele Unite ale Americii") celor **NOUĂ Congrese de Dacologie** care au avut loc până în prezent la Bucureşti. Dl. Mircea Dogaru se lansează, cu eroism de Don Quijotte, împotriva unor majore surse istorice, dar pe care – în pofida titlului universitar afişat – dânsul le crede simple mori-de-vânt...

În fond, dincolo de susținătorii actuali ai dacologiei, cu cine se războieşte zgomotos dl. Mircea Dogaru? Cu o pleiadă de importanți istorici români care s-au străduit să scoată la lumină componenta dacică (şi prin aceasta "central-europeană"!) a rădăcinii istorice a Românilor! Strădania este absolut lăudabilă mai ales după "**mişelia roeslleriană**" şi după presiunile culturnicilor pro-sovietici care urmăreau, vizibil, falsificarea surselor reale ale Istoriei Românilor. Este evident că dl. prof. dr. Mircea Dogaru ignoră personalități de marcă ale culturii române de la **Haşdeu**, **Eminescu** şi **Nicolae Densuşianu** la **Vasile Pârvan** or **Constantin Daicoviciu** – inclusiv urmaşii acestora – şi eforturile autohtone (paradoxal: inclusiv chiar ale sale, cum se va vedea!) de a înțelege **etajarea istorică**. Este vorba de explicația care a schițat cu temei cum anume dintr-o **etnie tracică** (derivată istoric direct, "balcanic", din ceea ce cercetarea internațională actuală consideră a fi fost **leagănul Indo-Europenilor**, posibil: **Pelasgii Danubieni**!?) s-au dezvoltat şi diferențiat ÎN TIMP, din Nordul Alpilor şi până peste Munții Urali, şi mai ales pe cursul Dunării, "neamuri getice de sorginte tracică". În centrul şi estul Europei hallstattine acestea au format inițiale "ginți" diferențiate în timp, prin: zonele geografice de habitat, prin limba mai mult sau mai puțin evoluată (fie spontan, fie în contact cu autohtonii sau cu intruziuni de imigrație), prin obiceiuri şi cutume noi şi – în timpurile "istorice" (sau consemnate ca atare) – prin entități politice diferite. Că le spunem acestor entități, de la caz la caz: " regate", "ținuturi", "țări" sau "triburi" este, la urma urmei, o chestiune de optică personală.

Mai important este însă cum denumesc aceste entități **SURSELE ISTORICE CONSACRATE**, respectiv autori recunoscuți de bună istoriografie, cum sunt **Herodot**, **Strabon** şi **Dio Cassius**; ne referim la aceştia extrăgând citatele elocvente pentru topica acestui material: **etajul istoric daco-getic** (corespunzător perioadei Dromichaites – Burebista) şi **etajul dacic** (corespunzător prezenței Imperiului Roman cu granița la Dunăre, până la gurile de vărsare ale acesteia).

Am înțeles că dl. dr. Mircea Dogaru este absolvent al cursurilor universitare din perioada în care studiul limbii greceşti vechi nu mai era obligatoriu; şi că are vizibile dificultăți în acest sens (dacă nu ne înşelăm, d-sa nu a recunoscut, "i-a scăpat" genitivul plural al apartenenței în denumirea "Muntelui Sfânt al... Geților", aşa cum o grafiază Strabon: KOGAION-ON = "al Kogaionilor"). Pentru a nu-l pune din nou în dificultate cu reproducerea în greaca veche a citatelor ultra-cunoscute din **"ISTORIILE" lui Herodot**, o să alegem o traducere românească, pe cât de corectă pe atât de suculentă, cea de la **1647**, cu autor necunoscut: "ISTORIE CE VECHE (...) A MARELUI ÎÎNVĂȚĂTORIU IRODOT...", manuscris descoperit şi publicat în **1900** de Nicolae Iorga.

(- I-) În aceste fragmente se confirmă cuvintele lui **Herodot**, potrivit cărora, **în etajul istoric al secolului V dCH**:

– Etnia Tracilor este uriaşă, dar puternic divizată ("sănt osăbiți")
– GEȚII sunt "dintru Traci"
– În secolul VI BC se află situați geografic în nordul altor triburi trace, pe malul (sau malurile?) Dunării
– Se disting, față de alte seminții trace, ca: "cei mai drepți şi mai viteji dintru toți Thrachii"; dar nu numai atât, ci şi – semnificativ! – prin legile (pravilele) lor, fiind "niamuri" diferite.

(IV, 93) " ... Şi până agiunge ("Darie Împărat" = Împăratul persan Darius) ...la Dunăre, întâi supusă pre Ghetii,

cei ce zic că sănt făr' de moarte; pentru că alalți Trachi s-au dat toți (s-au predat) fără de război supt ascultarea lui Darie; iar aceştia ("Getii"), stând împotrivă, căzură la robie fiind dintru toți Trachii (cei) mai drepți şi mai viteji!"...

(V, 3) ..." Şi această limbă (etnie) a Thrachilor iaste, afară din (de) Indiani, mai mare decât toate limbile; care dacă ar fi supt o ascultare (conducere) ar fi nebiruită şi-i foarte tare, după cum socotim şi noi. Ce pentru aceia sănt slabi, pentru că sănt osăbiți. Iar numerile (denumirile) lor sănt multe, după niamurile lor, iar pravilele lor sănt tot într-un chip, afară de Ghetes ...)."

(-II-) Trei secole mai târziu, aşadar după o perioadă de timp care ar putea fi considerată pe drept cuvânt **un nou "etaj istoric",** mărturia lui **Strabon** (în "**GEOGRAFIA**") ne ajută substanțial în **stabilirea raportului disjunctiv Traci – Geți – Daci**. Insistăm întru asta, pentru că aprigul ***prof.dr. Dogaru*** întreabă retoric, în emisiunea sa: *"DE CE A TREBUIT SĂ INVENTĂM UN "POPOR DAC"?! Ca să nu... revendicăm Bassarabia, Valea Timocului, ca să nu revendicăm granița noastră firească în Vest?!...(!?!?)"*

Şi, pentru că-i declară pe DACI drept "un tribuleț, acolo, **în Banat**" (dl. prof dr. face vizibil o confuzie grosolană între **Daci**, ca regat al lui Decebal, şi **tribul Singilor**, trăitori pe actualul teritoriu al Banatului Sârbesc, care nici măcar nu mai făceau parte, propriu-zis, din Regatul lui Decebal!), îi reamintim d-lui prof. dr., cu o transcriere convenabilă pentru d-sa: în caractere latine, textul lui **Strabon** (GEOGRAPHIA, cartea VII):

3. 1***." În partea de sud a Germaniei, peste Elba, zona care cuprinde malul fluviului e acum ocupată de Suevi. Alături de ei se întinde țara Geților, la început îngustă (apoi) latura sa sudică se extinde de-a lungul Istrului iar latura cealaltă de-a lungul Pădurii Hercynice, chiar incluzând o parte a acelor munți; apoi devine mai largă către nord şi se extinde departe până la Tirageți...":***

3.1. *...to de notion meros tęs Germanias to peran tou Albios to men suneches akmęn hupo tôn Soębôn katechetai: eit' euthus hę tôn Getôn sunaptei gę, kat' archas men stenę, paratetamenę tôi Istrôi kata to notion meros, kata de tounantion tęi parôreiai tou Herkuniou drumou, meros ti tôn orôn kai autę katechousa, eita platunetai pros tas arktous mechri Turegetôn;*

3.***2 Grecii îi consideră într-adevăr pe Geți că sunt Traci. Ei ocupau ambele maluri ale Dunării, la fel ca şi Moesienii...***

[2] *...hoi toinun Hellęnes tous Getas Thraikas hupelambanon: ôikoun d' eph' hekatera tou Istrou kai houtoi kai hoi Musoi(...)*

În foarte cunoscutul pasaj care urmează (7.3.5) şi în care dă detalii despre Zamolxe, Kogaion şi Decaineo (Deceneu), pentru a nu fi absolut nicio confuzie (de parcă s-ar adresa direct d-lui Dogaru!), **Strabo** precizează de patru ori că se referă la **GEȚI**!:

[5] *...legetai gar tina tôn **Getôn** onoma **Zamolxin** douleusai Puthagorai kai tina tôn ouraniôn par' ekeinou mathein, ta de kai par' Aiguptiôn planęthenta kai mechri deuro: epanelthonta d' eis tęn oikeian spoudasthęnai para tois hęgemosi kai tôi ethnei prolegonta tas episęmasias, teleutônta de peisai ton basilea koinônon tęs archęs auton labein hôs ta para tôn theôn exangellein hikanon: kai kat' archas men hierea katastathęnai tou malista timômenou par' autois theou, meta tauta de kai theon prosagoreuthęnai, kai katalabonta antrôdes ti chôrion abaton tois allois entautha diaitasthai, spanion entunchananta tois ektos plęn tou basileôs kai tôn therapontôn: sumprattein de ton basilea horônta tous anthrôpous prosechontas heautôi polu pleon ę proteron, hôs ekpheronti ta prostagmata kata sumboulęn theôn. touti de to ethos dieteinen achri kai eis hęmas, aei tinos heuriskomenou toioutou to ęthos, hos tôi men basilei sumboulos hupęrche, para de tois **Getais** ônomazeto theos: kai to oros hupelęphthę hieron, kai prosagoreuousin houtôs: onoma d' autôi **Kôgaionon** homônumon tôi pararreonti potamôi. kai dę hote **Burebistas** ęrche tôn Getôn, eph' hon ędę pareskeuasato Kaisar ho theos strateuein, **Dekaineos** eiche tautęn tęn timęn, kai pôs to tôn empsuchôn apechesthai Puthagoreion tou **Zamolxios** emeine paradothen.*

Localizând vecinii geților (de observat că îi diferențiază de traci şi de moesieni), **Strabo** continuă:

(7.3.7) ..."Dar aceştia sunt, fără îndoială, Sciți! Nu erau ei cei care s-au aşezat dincolo de Moesieni, de Traci şi de Geți: hipelmogii, băutorii de lapte de măgăriță galaktofagi şi abii...?

(7)...houtoi d' eisi dępou hoi Skuthai! poteron d' oud' hippęmolgoi ęsan hoi epekeina tôn Musôn, kai Thraikôn, kai Getôn, oude galaktophagoi kai abioi...

Cât despre **Regele Dromichaites** – (spre necazul d-lui Dogaru, care-l declară "Dromichete-Tracul"!) – **Strabo** este de... altă părere: **este REGELE GEŢILOR , ca şi nepotul acestuia, Burebista**:

(7.3.8) "..Dromichaites care a fost regele GEŢILOR în timpul diadohilor..."(8)... ho te Dromichaitęs kata tous diadochous ęn Getôn basileus:

(7.3.11) "Boirebista, unul dintre GEŢI, luând conducerea tribului său..."(11) ... **Boirebistas anęr Getęs, epistas epi tęn tou ethnous epistasian...**

Şi, **pentru a clarifica lucrurile cu raportul Daci-Geţi, Strabo** continuă în chiar pasajul următor (7.3.12):

"..S-a făcut, în timpuri străvechi, o altă împărţire a acestor popoare existente; aşa, unii le spun Daci şi ceilalţi Geţi; Geţii se întind înspre Marea Neagră şi spre est, dar Dacii sunt situaţi în partea opusă, către Germania şi către izvoarele Danubiului, care eu cred că erau denumiţi Daci din vremuri mai demult."

[12*] gegone de kai allos tęs chôras merismos summenôn ek palaiou: tous men gar* ***Dakous*** *prosagoreuousi tous de* ***Getas, Getas*** *men tous pros ton Ponton keklimenous kai pros tęn heô,* ***Dakous*** *de tous eis tanantia pros tęn Germanian kai tas tou Istrou pęgas, hous oimai Daous kaleisthai to palaion;*

Iar **unul din criteriile identităţii lor este, crede Strabo, limba**: **"...Dacii vorbesc aceeaşi limbă cu Geţii**. Geţii sunt mai bine cunoscuţi printre Greci din pricina frecventelor expediţii de pradă pe care ei le fac (de?) pe ambele maluri ale Istrului (...) ...La un moment dat, când Geţii şi Dacii au crescut la cel mai mare număr al lor, erau în stare să ridice **o armată de 200.000** oameni dar acum au scăzut la vreo 40.000, şi sunt chiar pe cale să ajungă supuşi ai Romanilor, dar încă nu sunt sub stăpânirea acelora bazându-se pe Germani, care sunt inamici ai Romanilor."

(13) ...homoglôttoi d' eisin hoi Dakoi tois Getais. para men oun tois Hellęsin hoi Getai gnôrizontai mallon dia to sunecheis tas metanastaseis eph' hekatera tou Istrou (...)...auxęthentes d' oun epi pleiston hoi te Getai hoi te Dakoi, hôste kai eikosimuriadas ekpempein strateias, nun hoson eis tettaras muriadas sunestalmenoi tunchanousi, kai engus men hękousi tou hupakouein Rhômaiôn, oupô d' eisin hupocheirioi teleôs dia tas ek tôn Germanôn elpidas polemiôn ontôn tois Rhômaiois.

Harta Traciei potrivit site-ului www.hipkiss.org

(-III-) Un secol şi jumătate mai târziu (un veritabil "**alt etaj**", dacă socotim că între timp a avut loc invazia Romană asupra Regatului lui Decebal şi ocuparea a circa un sfert din acest teritoriu!), **CASSIUS DIO** – în a sa "**Istoria Romană**"- aduce numeroase şi valoroase informaţii despre Dacii cei... atât de mult urâţi, deopotrivă: de Romani şi de... prof.dr. Mircea Dogaru!

Să reţinem dintre aceste informaţii doar una, elocventă pentru subiectul nostru, din fragmentul LXVII,6:

"*... Numesc aceste seminţii DACI, după cum se numesc ei înşuşi, cât şi după numele folosit de Romani pentru ei, deşi nu sunt neştiutor că anumiţi autori greci îi numesc Geţi,* pe drept sau nu: în ce mă priveşte eu ştiu că Geţii sunt populaţia care trăieşte la Nord de Hemus (Balcani), în preajma malurilor Istrului".

Faţă cu asemenea dovezi certificate **istoric**, orice cercetător, oricât de pus pe şotii, ar cădea pe gânduri. Dar nu Dogaru! Dl. prof.dr. Dogaru – preluând cu toptanul (şi, semnificativ: fără să mărturisească public sursa!..) din amplul studiu "**NOI, TRACII**" scris de **Iosif Constantin Drăgan** acum o jumătate de secol – devine peste noapte nu numai înfocatul adversar al Congreselor de Dacologie, dar al... înseşi paginilor autentificate de istorie. Potrivit discursului său, congresele noastre sunt organizate de – şi participă internaţional la ele! – citez: "Indivizi care sunt agenţi ai serviciilor secrete, din interior şi internaţionale, pseudo-patrioţi tâmpiţi şi băieţi buni de internat la Mărcuţa"! O astfel de afirmaţie insultătoare **îl califică pe dl. Mircea Dogaru ca aparţinând lumii subterane a mahalalei intelectuale.**

Da, noi**, membrii societăţii "DACIA REVIVAL INTERNATIONAL" şi susţinătorii dacologiei din România şi din multe alte ţări ale lumii aparţinem unui serviciu, dar acesta nu este secret, ci este un serviciu pus în slujba adevărului, este efortul continuu de a demonstra că rădăcinile poporului român au fost şi sunt dace**. Iar acesta este un adevăr ce nu poate fi şters de pe harta istoriei fiindcă ISTORIA ÎNSĂŞI NU POATE FI ŞTEARSĂ.

După părerea d-lui colonel Dogaru, nu a existat nimic altceva decât un Popor Trac, întins din Germania până în... Egipt, zonă în care existau câteva "porecle regionale", cum ar fi: "teleormăneni", "giurgiuveni", "braşoveni", "băimăreni"... Ca şi astăzi. Probabil dl. Dogaru de aceea, (neînţelegând SUCCESIUNEA etajelor istorice şi drumul de la Traci până la noi, care a trecut succesiv prin noţiunile de GEŢI, DACI, VALAHI , ROMÂNI – de aceea, zic, aprecia revista intitulată "VALAHIA" şi o ponegrea pe cea intitulată "DACIA MAGAZIN"?!

De unde un "Regat al Dacilor" – spune dl. Dogaru – când e lucru ştiut că Romanii au trimis peste Dunăre cea mai mare armată din istoria lor, ca să... se răfuiască, colo, cu un tribuleţ din... Banat?! (120,000 de soldaţi romani veneau să se lupte cu…Găieştiul?!). După cunoştinţele istorice ale d-lui colonel M. Dogaru, Dromichaites n-a fost get, a fost TRAC; la fel Burebista. Cât despre Decebal – citez: "Dacă vă referiţi la Dacia lui Decebal, pentru că respingeţi Dacia Romană... ("gura păcătosului adevăr grăieşte!", n.n.) ...să luaţi în calcul Dacia Romană (!), – de ce vreţi să reduceţi România actuală la o pătrime? Cu alte cuvinte de ce faceţi jocul acelor servicii străine care în vremea ocupaţiei sovietice ne-au băgat în cap că a existat un popor dac care a luptat pentru libertate împotriva năvălirii Romane?!" (Te pomeneşti că Decebal a luptat împotriva Extratereştrilor?... aici, cum se vede, se amestecă – de-a dreptul paranoic – salcia cu telegraful şi cu Tour Eiffel; dar discursul era pe sfârşite şi luptătorul Trac complet epuizat, ne "informa" că... Ierusalimul a fost întemeiat de TRACI, cu trei sute de ani înainte ca "Evreul David" să-l înfrângă pe..."Tracul Goliath!...). Arabii să-şi pună pofta-n cui, căci Palestina a fost întemeiată tot de Tracii domnului Tracodogaru!... Mai aşteptăm doar să ne precizeze căror servicii secrete străine aparţin Herodot, Strabo şi Cassius Dio.

În faţa unei atât de acuzate lipse de coerenţă, ne întrebăm cu seriozitate dacă nu cumva articolul [apărut (în limba engleză! pe Internet, semnat "Dr.Mircea Dogaru" (fără "prof." sau "colonel"), din care reproduc mai jos câteva fragmente ce se bat cap în cap cu opiniile "profesorului" exprimate mai sus] a fost cu adevărat conceput şi scris de... cel ce semnează?! Judecaţi şi dvs scrierile şi aberaţiile unui individ care are pretenţia să i se spună doctor în istorie. Ne vom rezuma doar a comenta cele scrise de colonelul în rezervă subliniind sursele din care cităm.

ARMATA (" LUPTĂTORII")
Dr. Mircea Dogaru

CITATE COMENTATE:

M.D. *"Tacitus subliniază că, în luptele dintre Romani şi Traci.... cetăţile (Tracilor) erau apărate de numeroşi apărători (...) Acei imaginari ("would-be"! – autorul vroia sa spună: "erau probabil"!?) nobili, "taraboştii" şi*

păzitorii lor personali care, după ce unificarea statului , au format armata Regelui (Burebista).”

N.A. Fals: “termenul TARABOSTES” apare abia în secolul VI AD, – deci la Dio Crysostomus, prin Jordanes; iar armata romană s-a “ciocnit” cu Tracii (din viitoarea Provincie Thracia!) cu... 600 de ani mai devreme, nu in anul 102 A.D. În şase secole “gradele militare şi sociale” se schimbă sau nu; dar utilizarea unui citat scris după şase secole şi atribuit “celor vechi”- este un vizibil abuz.

M.D. *“ Regele macedonean Persaeus (179-168 BC) cumpără alianța Geților pentru confruntarea sa ultimă cu Romanii.”*

N.A. Regele Perseus era REGELE TRAC, al viitoarei provincii Romane “THRACIA”. Dacă Geții erau Thraci şi nu o entitate politică distinctă, de ce trebuiau “cumpărați” pentru a participa la luptă?!

#

N.A. vorbind despre armata lui Burebista (sec. I BC) – după ce ASTĂZI pretinde că Burebista nu era dac! – autorul scrie:

M.D. “.. *Alături de “tarabostes”, care formau inima Armatei Regale (a lui B.), populația bărbătească se alia puternic acestora, grație spiritului războinic al Dacilor”*

#

N.A. şi... iată Dacii (în aceeaşi sintagmă cu Geții!), încă din... secolul IV BC!!! :

M.D. “... *Cea mai mare parte a armatei o forma infanteria, fapt dovedit de relatările că Geții pedestraşi care i s-au opus lui Alexandru cel Mare în 335 BC aveau o proporție de 2.5 la 1. Elementul-şoc al armatei Dace era grosul infanteriei, formată din luptători profesionişti.*”

#

N.A. Pentru a confirma că se referă la o armată comună, autorul continuă, 10 rânduri mai jos, în acelaşi context:

M.D.“ *Odată statul lui Burebista fiind format, armata Geților şi Dacilor a utilizat flota unită a fortărețelor greceşti de pe coasta de Vest a Mării Negre. ...(..) După moartea lui Burebista aceste trupe vor forma armata Dacilor Liberi, după dispariția (?!!) statului unificat”.*

N.A. Nu a “dispărut” statul lui Burebista, ci s-a “dezmembrat” – în 4-5 “regate”! Revenind: să fi fost cumva vorba de 4-5 regate DACE, cu o... singură armată, cea colectivă: “armata Dacilor Liberi”?!

Despre faptul că (în contradicție cu ceea ce pretinde în emisiunile “ISTORIA CARE DOARE”), strămoşul lui Burebista, regele Dromichaites, ERA nu TRAC, ci ... DAC, aflăm sub aceeaşi semnătură :

M.D.*“ Referitor la abilitatea conducătorilor Daci, ni se menționează (în izvoarele istorice) virtuțile şi priceperile diplomatice ale lui Dromichaites, conducerea şi organizarea lui Burebista şi înțelepciunea lui Duras...” (...) Priceperea conducătorilor lor, puterea şi complexitatea structurii lor militare şi adeziunea (populară) i-au făcut pe Daci şi pe Geți capabili să opună o rezistență încununată de succes triburilor migratoare or armatelor marilor puteri din Lumea Veche. În istorie ei sunt rememorați drept un popor puternic, care a luptat împotriva Romanilor cu oarecare (?!) succes, şi i-a făcut pe aceia să le plătească tribut.*

Acestea sunt scrierile “nemuritoare” ale domnului Mircea Dogaru, cel care se străduieşte să ne convingă de faptul că istoria doare. Strădanie în zadar, pentru că înseşi afirmațiile sale fac istoria şi mai dureroasă decât este acum. Noroc cu audiența de care nu se bucură postul pe care Mircea Dogaru îşi varsă inepțiile pentru că, altfel, ne-am trezi cu tot felul de prozeliți elucubraționiști gata să-i poarte gândurile.

Dacă doriți un abonament la
DACIA MAGAZIN
Trimiteți prin mandat poştal suma de 35 lei pe adresa: Daniela Gridan, 335700, Orăştie, Piața Victoriei 20. Veți primi începând cu luna următoare douăsprezece numere ale publicației noastre.
Vă rugăm să specificați pe mandat adresa poştală corectă la care doriți să primiți revista.

Un moment crucial în istoria românilor

Regalian-restauratorul Daciei libere
De la Dacia restituta *la* Dacia aureliana

Prof. dr. Zenovie CÂRLUGEA

Provincia Dacia, declarată de împăratul Traian, după înfrângerea geto-dacilor şi sinuciderea ritualică a marelui rege Decebal, a constituit cea mai greu de administrat provincie a Imperiului, cu fruntarii greu – dacă nu imposibil – de controlat, la nord şi sud-vest, dacii recurgând la retrageri în codri, nesupuneri şi răscoale frecvente. Geto-dacii, care se ridicaseră instigaţi, nu cu multe decenii în urmă chiar împotriva marelui unificator Burebista, într-o regretabilă nechibzuinţă, nu ar fi putut suporta nicicând jugul robiei romane, mai ales după ce legiunile luaseră cu asalt lanţul cetăţilor montane din sistemul de apărare al teritoriului geto-dac, trecând prin foc şi sabie altarele, pe vitejii daci şi mare parte din populaţia rămasă fără apărare.

La un secol şi jumătate de la sinuciderea ritualică a marelui rege Decebal, un strănepot de-al acestuia, PUBLIUS CORNELIUS REGALIANUS, "de neam dacic fiind, pe cât se spune, rudă cu însuşi Decebal" („gentius Daciae, Decebali ipsius, ut fertur, affinis" – Scriptores Historiae Augustae, Tyranni triginta, 10, 8), avu curajul să se ridice împotriva oligarhiei romane, în calitate de comandant al armatelor de pe Dunăre având misiunea de a apăra această parte a imperiului de năvălirile barbare, ba chiar împotriva sarmaţilor care ameninţau frecvent zona carpato-dunăreană.

Bucurându-se de sprijinul Legiunilor din Panonia Superioară (mai exact, legiunile a X-a, a XII-a cu sediu la Apullum şi a XIV-a, Gemina), dar şi de al celor din Moesia şi Noricum, REGALIANUS, strănepotul regelui martir, fu declarat împărat de către trupele sale, fapt ce scandalizează oligarhia senatorială de la Roma şi pe însuşi împăratul Gallienus.

Mâna lungă a Romei, prin interpuşii plătiţi, îl ajunge pe viteazul Regalianus care, deşi cade pradă unui complot intern cu implicarea sarmaţilor roxolani, rămâne nu numai un simbol al luptei de eliberare, ci şi o figură memorabilă, într-un moment crucial din istoria frământatei noastre Dacii.

Odată cu actul de nesupunere şi proclamarea ca "imperator" a lui Regalian (care îşi consolidase poziţia organizând teritoriul şi bătând propria-i monedă de argint-*regalianul*), Gallienus a înţeles că Dacia a devenit o provincie de nesupus, greu guvernabilă, pe care neamul şi spiritul dacic şi-au adjudecat-o.

Dacia *"supt Gallien pierdută"*, cum scrie istoricul Şcolii Ardelene Petru Maior în "Istoria pentru începutul românilor în Dachia"[1], aşa rămâne şi sub Quintilius, fratele lui Claudius (doar 17 zile împărat), până la Aurelian "preastrălucit împărat": *"Dachia aceea s-au zis a lui Aurelian, iar cea dincoace de Dunăre, Dacia lui Traian."*[2] Hotărârea lui Aurelian *"de a dezbina Dachia de la împărăţia romanilor"* se datora *"înadins numai pentru pisma ce avea asupra laudelor lui Traian"*[3], care i-ar fi eclipsat meritele şi Gloria de împărat… Pizma purtată gloriei predecesorului e un fapt dovedit în întreaga Antichitate, de la faraonii Egiptului la împăraţii romani.

"DACIA RESTITUTA", adică Dacia revenită

populațiilor autohtone sedentare (de care amintesc izvoarele vremii) era, aşadar, pierdută din orbita romană, încă din acest timp (mai târziu, în sec. IV, împărații bizantini precum Constantin cel Mare sau Justinian, grație şi organizării religioase a teritoriilor nord -dunărene, unde apar primele episcopii, vor considera Dacia nord-dunăreană "supusă din nou stăpânirii noastre"). Retragerea administrației şi a trupelor romane din Dacia ordonată de Aurelian, la 275 era, de fapt, o hotărâre care venea să confirme o realitate de fapt.

Noua "DACIA AURELIANA", cu componentele sale *Dacia Ripensis* (ținuturile Moesiei din dreapta Dunării) şi Dacia mediteraneea (până la hotarele Dardaniei, vecină cu lumea helenistică), creată în sudul Dunării şi păstrând aparența unei Dacii romane, nu mai avea nici extinderea , dar nici bogățiile celei vechi.

"Restituită" federaților goți/geți – cum scria preotul cercetător Dumitru Bălaşa – Dacia nord-dunăreană (DACIA VECHE) este, aşadar, pierdută de Roma, cu mult timp în urmă față de retragerea oficială. Cuceritorii au fost siliți să se retragă, tocmai pentru că dacii liberi şi neamurile sarmatice (iazigi, marcomani, cvazi, heruli, vandali, gepizi) se dovediseră foarte active, făcând incursiuni de pradă în Tracia şi ținuturile Ilyriei.[4]

Să menționăm că, pe când Regalian era proclamat "imperator" al ținuturilor carpato- danubiene, în Gallia, acelaşi gest de nesupunere față de Roma îl făcea Marcus Acilius Aureolus (D. Cantemir îl numeşte pe acesta "hatmanul călărimii Aureulus Dacul"), originar dintr-o familie de păstori daci, să lupte împotriva lui Postumus, un uzurpator din Gallia. Unindu-se cu uzurpatorul împotriva Romei, Aureolus va fi şi el proclamat suveran de către armatele sale în anul 268, la Mediolanum. Pornit împotriva acestuia, împăratul Galienus îşi găseşte sfârşitul în asediul de la Mediolanum (Milano de azi). Însă, asemenea lui Regalianus, şi uciderea lui Aureolus va veni din partea propriilor săi soldați, planurile complotiste ale Romei fiindu-le amândurora fatale, după cum scrie istoricul bizantin Zonares.[5]

Abandonarea Daciei de către Roma în perioada 271-275 este o recunoaştere oficială târzie a Daciei postdecebaliene nesupuse, contribuția decisivă revenind lui Regalian, sânge din sângele marelui său înaintaş, care vine să răzbune asuprirea şi umilințele îndelungate la care fusese supusă Dacia din partea autoritarilor legionari.

Dacia – scria Petru Maior în urmă cu peste 200 de ani[6] – ***o scăpase de a mână romanii încă în zilele lui Gallienus, de tot.*** Adică, precizăm noi, în timpul domniei lui Regalian.

Moment istoric crucial în istoria Daciei, scurta domnie a lui **Publius Cornelius Regalianus,** imperatorul legiunilor de la Dunăre (ucis de complotişti în august 263), urmată de vrednica domnie a soției sale Sulpicia Driantilla (care bate şi ea monedă, întărind astfel statul dac), constituie argumentul de bază că *Dacia restituta,* de care vorbesc istoricii timpului, rămăsese dintodeauna o Dacie a geto-dacilor, cu orânduielile şi obiceiurile sale în masă a poporului, ce nu a putut fi în realitate nici îngenuncheată, nici supusă, nici tranzacționată de împărații vremelnici ai Romei expansioniste pe trei continente: Europa, Asia, Africa.

Vitejia şi renumele de dac, pe care şi l-au luat mai apoi atâția suverani ai Romei, chiar Aurelianus împodobindu-se, după înfrângerea goților, sarmaților, carpilor şi dacilor, cu titlurile *Gothicus, Sarmaticus, Carpaticus, Dacius,* fiecare însoțit de superlativul *Maximus* (unii împărați din sec. III-IV, chiar daci la origine, ca Galerius Maximus, 292-311, ori ca augustii tetrarhi Galerius, Licinus, Daia şi Constantin devenit *cel Mare*), au impus în conştiința antichității un tip exemplar de comportament uman. Aşa ne explicăm prezența statuilor de daci, precum cele de pe *Arcul de Triumf al lui Constantin cel Mare* de la Salonic (unde vedem şi steagul dacic în formă de şarpe cu cap de lup) sau de pe Arcul de Triumf de la Roma (8 statui de daci, înalte de 3 metri, care împodobiseră marea friză din Forul lui Traian, de peste 30 de metri). Chiar pe sarcofagul din porfir egiptean al Sf. Împărătese Elena de la Vatican, din Sala *Crucea grecească*) se pot vedea figuri de nobili şi conducători geto-daci, uşor de recunoscut după imagologia consacrată acestora atât pe monedele dacice cât şi de la Apolodor încoace.

Ce pot fi aceste statui reprezentând conducători şi nobili daci (înaintăm ipoteza că unele erau dedicate chiar memorabilului Regalian, *eliberatorul*), decât cinstirea vitejiei şi un elogiu mobilizator al spiritului dacic, dimpreună cu sentimentul mândriei etnice, pe care Constantin cel Mare neîndoios îl trăia, cinstindu-l mai apoi în Noua Romă în care se aprindeau şi pentru geto-dacii din ținuturile carpato-danubiene luminile Bizanțului creştin.

---

[1] *Scrieri,* I, E.P.T., 1976, Ed. Minerva, Bucureşti, p. 112.

[2] *Ibidem,* p.135.

[3] *Ibidem,* p. 117.

[4] A se vedea Vospiscus, Eutropius, Rufus, Orosius, Zonares etc.

[5] A se vedea şi unele referiri din lucrările unor autori din sec. V-XIII: Iordanes, Procopius din Caesarea, Agathias, Menander Protector, Theophanes Confessor, Nicephoros, Gheorgios Monacos, Ctin Porfirogenetul, Leo Diaconul, Kedrenos, Zonares, Skylitza, Psellos, Attaliates, Ana Comnen, Kinnamos, Nichetas Choneatis şi Georgios Akropolites.

[6] *Op.cit*., p.118, Cap.III –*Pentru trecerea romanilor celor din Dachia înapoi, preste Dunăre, în zilele împăratului Aurelian.*

Tracoromânia și transromânii în publicistica eminesciană

Gligor HAŞA
membru al Uniunii Scriitorilor din România

Problemele românilor din afara granițelor, ieșiți istoriceşte din ele prin rapt şi dictat (e cazul Basarabiei, Bucovinei şi a unor părți din Transilvania şi Banat), i-au frământat şi pe alți reprezentanți ai generației clasicilor, numai că la Eminescu acestea au devenit chestiune de conştiință națională ce decurgea din statutul de intelectual şi patriot, într-o vreme apropiată de epoca formării națiunilor europene în granițe de tinere țări, când noțiunea de patriotism era proaspătă, neerodată sau diluată, cum este în zilele noastre.

În vremea când Eminescu, pe drumul deschis de Dimitrie Bolintineanu, redescoperea tracitatea şi românitatea sud-dunăreană, cu porecle fără acoperire ca *țintari* sau *morlaci*, Ioan Slavici publica o broşură în limba germană cu titlul *Românii din Ungaria, Transilvania şi Bucovina*, broşură căreia Mihai Eminescu îi face o cronică de întâmpinare incitat fiind, probabil, şi de monografia grandomană despre poporul ungar întocmită de Paul Hunfalvy, la care se va

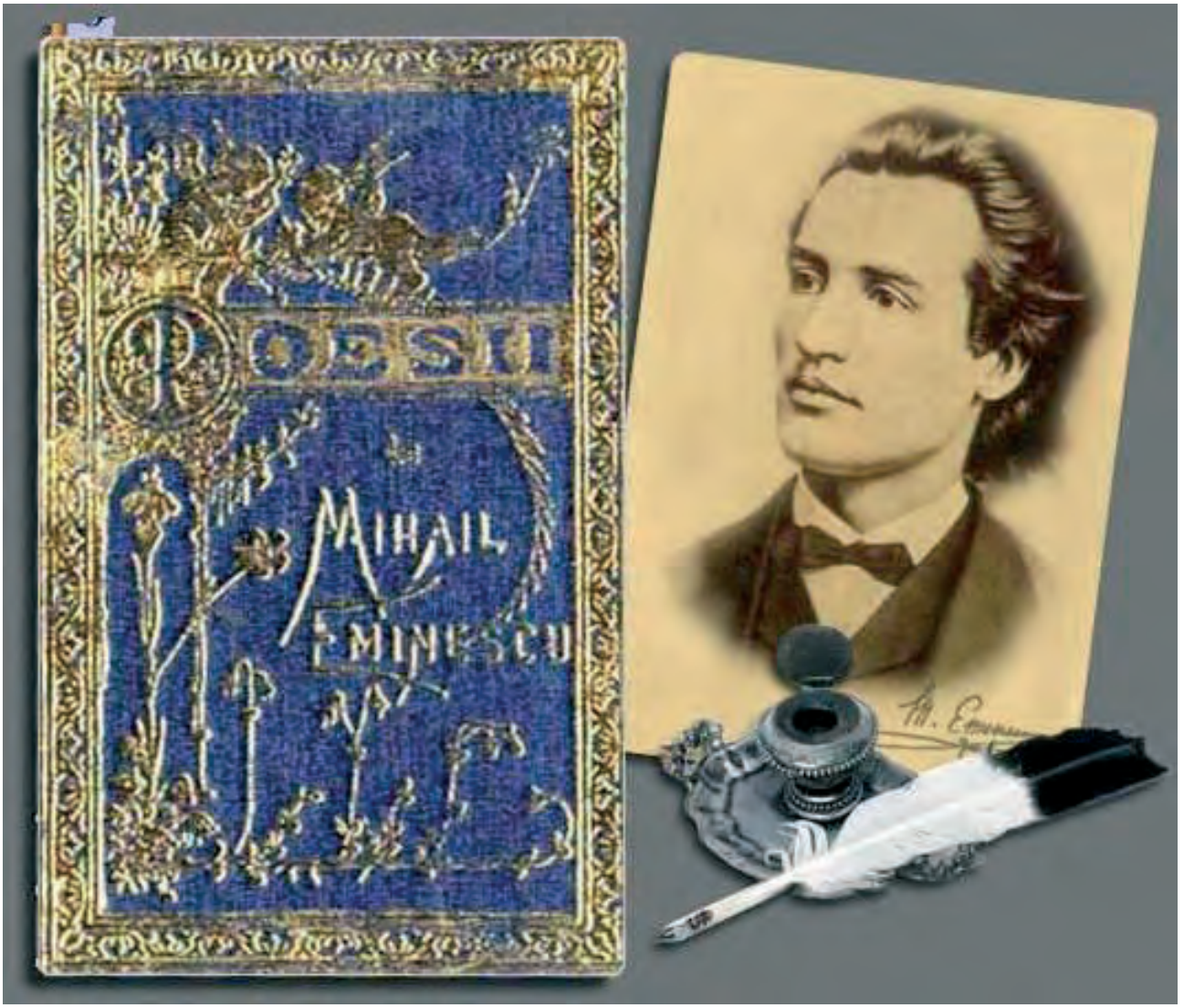

referi şi Titus Maiorescu în studiul *Literatura română şi străinătatea*. Din lucrarea lui Slavici, publicată în prestigiosul ziar german *Ausburger Allgemeine Zeitung*, Eminescu extrage un lung fragment privitor la politica de maghiarizare, inclusiv la Dunărea de Jos, care îi afecta mai abitir pe alţii decât pe români, *ungurilor lipsindu-le elementele de cultură şi înzestrare intelectuală, însă prisosindu-le energia şi abilitatea politică*.

În publicistica din *Curierul de Iaşi*, dar mai cu seamă în *Timpul,* înverşunarea poetului vizează procesul de deznaţionalizare a românilor din statele sud–dunărene, a căror situaţie o deplânge şi din perspectiva dezinteresului statului român. Dumitru Vatamaniuc, în antologia tematică *Românii din afara graniţelor ţării,* sesizează că în viziunea lui Eminescu poporul român este o unitate etnică prestatală, care are la bază o limbă comună şi o bogată viaţă spirituală. Publicistica lui Eminescu ne oferă texte de referinţă pentru cunoaşterea situaţiei macedoromânilor, aromânilor şi istroromânilor, a acestor comunităţi româneşti într-o vreme când deznaţionalizarea devenise politică de stat în Grecia, Albania, Iugoslavia şi Bulgaria.

În viziunea clarvăzătoare a poetului şi neîntrecutului publicist cauza supremă a afirmării noastre ca naţiune trebuia să fie unitatea spirituală a românilor de pretutindeni. Ca să argumenteze, el apelează la surse autorizate, la documente din fondul Eudoxiu Hurmuzachi şi la prestigioase publicaţii străine iar argumentarea degajă o gamă largă de sentimente: mândria de neam şi limbă, îngrijorare, speranţă, încrâncenare chiar, neezitând să intre în polemică dârză cu publicaţiile străine interesate care negau existenţa valahilor sau a românilor sud-dunăreni, numiţi, fericit, tracoromâni. Ca şi în cazul altor mari probleme ce reprezintă osatura ideatică a publicisticii sale – problema Gurilor Dunării, rolul României ca placă turnantă de interese între Răsărit si Apus, problema evreiască, relaţiile cu Austro-Ungaria, Conferinţa de pace de la Berlin şi pierderea unor felii din ţară, reformele lui A. I. Cuza, dreptul naţionalităţilor mari şi mici – Eminescu se informează temeinic, pune în bătaie date istorice, etnografice şi lingvistice, combate cu argumente de necontestat.

Aşa, de exemplu, pornind de la ideea haşdeiană că substratul limbii noastre este traco-iliric, conchide că limba română, formată într-un spaţiu geografic extrem de întins în raport cu graniţele statului, este o limbă absolut unitară, mărturie a *preexistenţei poporului înaintea întemeierii formaţiunilor noastre statale.* Cel mai amplu articol, întrunind multe din atributele unui studiu, este intitulat *Românii Peninsulei Balcanice,* reprodus în *Timpul* din ziarul *Telegraful român* (26 septembrie 1878). Articolul se citeşte cu acelaşi interes din perspectiva mai multor discipline, deşi nu cuprinde preţioase şi pertinente observaţii etnografic, istorice, lingvistice, vizavi de ediţia a II a lucrării lui I. P. Falmeraxer, *Fragmente din Orient.* Fragmentul tradus de Eminescu reprezintă şi o exemplară probă de limbă românească. La data apariţiei articolului, informaţiile asupra romanităţii sud-dunărene erau foarte sărace.

Eminescu atrage atenţia, cu mândrie, asupra unei noi ramuri a poporului român, de o mare vitalitate etnică, valahii, aducând la timpul prezent problemele unei etnii ameninţate cu deznaţionalizarea. Iată că şi de data asta el este un înaintemergător, trăgând semnalul pentru *chestiunea aromânilor*, chestiune ce va deveni una importantă în calendarul de priorităţi ale statului român independent.

Incursiunile în istoria românităţii sud şi nord-dunărene de la sfârşitul etnogenezei dovedesc solide cunoştinţe de istorie veche şi medievală, precum şi o perspectivă modernă asupra fenomenelor istorice care până astăzi nu au fost elucidate pe deplin.

Excursul asupra păcatelor ce ne însoţesc mereu istoria şi neamul: nestatornicia, predispoziţia la schimbări, aşa, numai să fie, răsturnarea frecventă a temeliilor statului (tot din moft), ambiţia de a întrece pe toată lumea, irosirea forţelor în zbateri sterile etc., motivează lipsa de interes pentru fraţii noştri, element etnic cu care ne putem mândri. *Nu există stat în Europa Orientală, nu există o ţară de la Adriatica la Marea Neagră care să nu cuprindă bucăţi din naţionalitatea noastră, începând de la ciobanii din Istria, de la morlacii din Bosnia şi Herţegovina, până în Munţii Albaniei şi zidurile Atenei (...); dincolo de Tisa şi Nistru, până la Odesa şi Kiev.* Eminescu, publicistul, politologul şi formatorul de opinii, dă ca exemplu interesul ruşilor pentru *cele mai neînsemnate triburi ale familiei slave,* ca pretext pentru a înfiera lipsa de interes a românilor transdanubieni pentru fraţii lor din Peninsula Balcanică la Congresul de Pace de la Berlin. Vina faţă de ei e cu atât mai mare cu cât aceştia, în condiţii vitrege nemaiîntâlnite, şi-au păstrat limba şi datinile, în vreme ce slavii s-au *grecit,* iar albanezii *s-au turcit.*

Întrucât fragmentul tradus (şi comentat) de Eminescu din lucrarea lui Fallgmerayer asupra Orientului rămâne până astăzi o preţioasă sinteză de istorie şi cartografie referitoare la populaţiile din Peninsula Balcanică, ne simţim îndrituiţi să rezumăm câteva date şi idei:

a) Românii sud-dunăreni sunt atestaţi încă din secolul al XI-lea în istoria bizantină, ca urmaşi ai tracilor latinizaţi;

b) Aceştia au fost în legătură cu conaţionalii lor pe malul stâng al Dunării, dominând părţi din Tesalia şi Albania (ca argument, enumeră oraşe şi sate ale acestui popor ce se ocupa cu creşterea vitelor, meşteşugurile şi comerţul);

c) În cunoştinţă de cauză, furnizează date despre oierit şi transhumanţă, identice cu ale păstorilor nord-dunăreni, oameni sobri, având cultul familiei şi deprinderea meşteşugurilor casnice, cu calităţi mult superioare celor care vorbesc greceşte;

d) Acest popor a avut cândva *periodul său de strălucire şi de mărime politică precum a tebanilor*, a avut ţara numită Valahia Mare, spre a se deosebi de o alta, Valahia Mică, tot sud-dunăreană, (…), a avut regi, un Petru şi Asan, care au fondat un regat cu capitala la Târnovo, a avut în Tesalia un căpitan neatârnat care se numea Marele Român (Megas Vlachos), nemurit în cronicile bizantine şi franceze.

Pentru deşteptarea *risipitelor părţi ale poporului românesc,* Eminescu consideră că trebuie să se facă misiuni de cultură, ca acelea din vechime la Muntele Athos şi mult mai mult. Realitatea vremii sale îi justifică apelul la o diatribă fulminantă vizând *clasa politică de hoţi şi semidocţi*.

În articolul numit *La 4-16 iunie…,* apărut în Timpul la 1 iunie 1880, ca şi în alt articol precedent, Eminescu susţine că pentru reglementarea situaţiei din Balcani ar fi necesar un *mondus vivendi* în care să se asigure fiecărui popor libertatea de dezvoltare culturală şi politică. O altă revenire la problemele romanităţii sud-dunărene este cauzată de epilogul nedrept al Congresului de Pace de la Berlin. Constatând că o civilizaţie reală le lipseşte tuturor elementelor etnice din Peninsula Balcanică, Eminescu consideră că este nedrept ca una să stăpânească asupra altora: …o egală cultură, o egală valoare numerică şi o egală slăbiciune – toate fiind supuse unei influenţe străine, fie rusească, fie austriacă – impune o egalitate în drepturi. Transromânii (acesta fiind termenul corect, după Eminescu, şi *nu* macedoromânii) au fost în Evul Mediu un popor numeros răspândit în toată Peninsula Balcanică.

Factorii istorici şi culturali neprielnici au contribuit la amânarea deşteptării lor naţionale. La aceştia se adaugă dezbinarea lor programată de către greci şi austrieci. În consecinţă, recomandă nu numai înfiinţarea de şcoli româneşti, ci şi a consulatelor în principalele oraşele locuite de români, care să-i apere de bandele de hoţi care terorizau populaţia tracoromână. Tendinţelor de dominare panbulgare le opune o posibilă alianţă între români, albanezi, turci şi o nouă reîmpărţire a teritoriului, după state, singurul argument de drept public care poate asigura dezvoltarea egală a tuturor elementelor etnice din Balcani.

Studiul publicat în *Timpul* la 20 septembrie 1881, cu titlul *La Montpellier,* se bizuie pe serioase informaţii cuprinse în lucrarea lui Dimitire Bolintinianu *Călătorii la românii din Macedonia şi Muntele Atos sau Santa Agora*, precum pe tratatele lui William Martin Leake şi Ami Boue. Articolul în discuţie nu este lipsit de obişnuitele săgeţi ale polemicii eminesciene, ele vizând atitudinea părtinitoare a Franţei în războiul rece dintre Grecia şi Turcia. Nu de puţine ori argumentul raţional şi logic se însoţeşte cu ironia subtilă: *În Epir ca şi-n Tesalia, grecii veritabili strălucesc aproape pretutindeni prin absenţa lor şi macedoromânii constituie marea majoritate a populaţiei,* sau cu acuza învecinată sarcasmului: *Nimic mai bizar decât de a întemeia din Franţa în Orient politica naţională pe situaţia şcolară şi religioasă a elevilor din Tesalia.* Acumulând, în acelaşi loc, argumentele, Eminescu apelează la ziarul francez *Republique Francaise,* unde se afirmă că macedonenii (nu ţintarii şi kuţovlahii, nume care pentru români nu au niciun înţeles) ocupă tot teritoriul ce se întinde de la Ohrida la Moreea şi de la Caiani până în Adriatica (...), formând, după spusele lui Thunmann, un popor mare şi numeros. Mai adaugă Eminescu, pornind şi de la alte surse, desigur, că românii sudici reprezentau o jumătate a populaţiei Traciei şi trei din patru părţi ale Macedoniei şi Tesaliei. Schiţând o hartă cu graniţe având localităţi majoritar româneşti, comentatorul afirmă că ar putea fi privită ca un teritoriu exclusiv românesc. Ajungând la numărul popoulaţiei, constată cu maliţie că la sud de Dunăre *statistica oficială e părăsită în seama fanteziei* devenind un *obiect de lux* şi de aceea sunt preferabile însemnările călătorului Boue, care numără aproape 600.000 de macedoromâni numai din regiunile prin care a trecut.

Colonelul Leake găseşte 500 de state macedoromâne în Tesallia, Macedonia şi Epir, cu 500.000 de locuitori, iar aceasta într-o vreme când întreaga Peninsulă Balcanică ajungea la cifra de 10.000.000. Cifrele, spune Eminescu, datează de o jumătate de secol, iar populaţia a sporit de atunci încoace, fără a mai pune în calcul că autorii cifrelor

dispuneau de mijloace empirice de investigație, principalele argumente fiind limba vorbită ocazional şi cultul religios. Aducând lucrurile la zi, să ne închipuim ce cifre de recensământ ar jongla udemeriştii dacă printre unguri i-ar număra pe toți țiganii vorbitori de limbă maghiară.

În continuarea argumentelor, Mihai Eminescu apelează iarăşi la Dimitrie Bolintinianu, care evaluează macedoromânii la 1.200.000, pe când Băloşescu la 2.800.000, iar Blue Book numără 50.000 numai la frontierele Greciei. Cu astfel de argumente Eminescu reproşază Congresului de Pace de la Berlin nepăsarea cu care a tratat situația românilor sud-dunăreni. Mult mai interesante pentru cititorul de astăzi, mult mai neavizate în comparație cu contemporanii poetului, sunt considerentele privitoare la originea românilor din Sudul Dunării, considerente ce pornesc de la cel puțin patru *sisteme:* urmaşi ai vechilor traci; frații românilor nord-dunăreni; urmaşii dacilor şi romanilor transmutați de Aurelian la sud de Dunăre; ramură a dacoromânilor din perioada de început a etnogenezei. Eminescu, apelând şi la nodul gordian ca soluție, conchide afirmând că limba, datinile, superstițiile sunt aceleaşi şi face referiri la Rusalii, Filipi, Moroi. Vorbind despre limbă, ca argument al originii, el stăruie asupra verbului, considerat *țâțână împrejurul căreia se învârtesc toate limbile,* identic în moduri, în timpi, în conjugări. Continuând demonstrația ca un etnolog de geniu, el reconstituie procesul deznaționalizării fireşti, prin izolare, şi a celei forțate, prin politică de stat (interzicerea cărților, şcolilor, bisericii în limba română). Încheind rezumatul *cestiunii macedoromânilor,* exegetul precizează că aici nu s-a referit şi la românii din Bulgaria şi alte zone sud-dunărene, considerând că ar fi drept să se constituie pe harta Turciei, în agonie, un mic stat de 2-3 milioane de suflete, *o Românie macedoneană, a cărei rol nu ar fi fost nici fără importanță, nici fără stălucire.*

Incursiunile în istoria acestei populații, de la întâlnirea celor 2 milenii ale erei noastre, sunt mai mult decât probatorii şi avizate, însă spațiul ne obligă să le punctăm doar, amintind rolul romanilor din Peninsulă după năvălirea pecenegilor şi a cumanilor, pe fundalul luptelor fratricide din Imperiul Bulgar de la sud de Dunăre. Să amintim apoi de invazia cu foc şi sabie a sârbo-croaților care a şters rânduielile civilizației bulgare. Această disoluție nu privea şi populația românească din munții deveniți cetăți. Acum va ieşi pe scena Peninsulei Balcanice o populație nouă, tracoromânii sau valahii. Aşa se face că pe la 1190, sub domnul valahilor Petru sau Kalopetru, puterea lor, prin unirea cu Francisc I, viza cucerirea Constantinopolului. *Atunci,* zice Rosler, *poporul românesc care umplea partea de dinlăuntru a tuturor provinciilor Traciei, Macedoniei, Tesaliei, Moesiei întrecea ca număr şi putere poporul grecesc.* Informația vine de la un istoric care nu ne-a iubit ci, dimpotrivă, a dat apă la moara iredentismului maghiar.

Pornind de la izvoare scrise, Mihai Eminescu combate false teorii, cum că imperiul de la sud de Dunăre era vlaho-bulgar, cei care s-au răsculat fiind valahii şi nu bulgarii (conform lui Choniatul Nicetas şi autotului, împăratul german Frederic). Marele nostru publicist, completat de un subtil istoric, insistă asupra informațiilor contemporane evenimentelor pentru a dovedi originea celor doi frați, Ioan şi Petru, deveniți împărați. Astfel, face trimitere la scrisoarea papei Inocențiu III în care se afirmă expres că Petru şi Ioan se coboară din sânge regesc, că sunt demni de coroană imperială prin descendența lor. *A vorbi despre Imperiul Asanizilor ca despre un imperiu bulgar este o eroare – imperiul era vlaho-bulgaro-cuman, iar dinastia era vlahă.*

Problema românității şi nu a romanității sud-dunărene apare în publicistica lui Eminescu nu ca una nouă, ci ca una inedită prin abordare şi surse. El consumă timp imens şi efort titanic în procesul de informare şi documentare tocmai pentru aceea că era abordată într-o vreme cu o Europă tulburată şi Balcani în flăcări. Până la Eminescu problema populațiilor din Peninsulă şi, în speță, cea a românilor, urmaşi ai tracilor şi getodacilor, fusese tratată din perspectiva unui exotism turistic, etnografic. Şi numai citind acest demers ne dăm seama că ea putea fi una dintre *cestiunile* importante ale Congresului de Pace de la Berlin. Dacă ar fi fost rezolvată cât de cât, atunci nu am fi asistat astăzi la războaiele interetnice şi religioase din Balcani. În publicistica eminesciană problemele românilor sud-dunăreni sunt abordate dintr-o dublă ipostază – aceea de român şi de scriitor patriot sensibil la toate manifestările trecute şi prezente ale neamului său, alternând patetismul romantic cu luciditatea şi clarviziunea analistului politic.

Nostalgia mitului dacic, a unei Dacii revidiva cu fruntarii la Nistru şi Tisa, în Hemus şi Carpații Nordici, regretul existenței unor hiaturi şi neşanse în istorie străbat întreaga sa operă, nu doar publicistica.

Mai cu seamă l-au preocupat situația şi starea unei ramuri a poporului român rătăcite într-o istorie europeană ca în Amazonia, ramură care a trăit şi trăieşte drama băştinaşilor peste care a trecut conquista.

Demersurile lui Eminescu în presa vremii sunt mai mult decât actuale astăzi, fiindcă Balcanii au fost şi sunt vulcan în erupție, lava fiind reprezentată tocmai de relațiile interetnice, şubrezenia granițelor, amalgamul de religii, cerbicia cu care Grecia, Bulgaria, Turcia, Albania, Serbia au purtat şi poartă paloşul asimilării. Iată, românii (sau tracoromânii – macedoromâni, aromâni, istrormâni) numărați cândva cu milioanele, pot fi numărați astăzi cu miile. Martiriul lor nu este cu nimic mai puțin tragic decât al poporului lui Israel sau al Armenilor.

Cuvinte vechi (IV)

Mioara CĂLUŞIȚĂ-ALECU

Cuvintele pe care le rostim astăzi îşi au obârşia acum multe mii de ani.

În lucrarea de faţă am adoptat şi punctul de vedere al sanscritiştilor hinduşi care au studiat şi ordonat o limbă veche, mai apropiată de stadiul de formare; aceştia s-au străduit să înţeleagă cum au gândit oamenii care au creat cuvintele din sunete şi rădăcini de vorbire.

Este probabil că sunt vechi şi autohtone cuvintele care mai au şi altele înrudite în limba română.

Comparaţia cu unele cuvinte din alte limbi este semnificativă pentu stabilirea originii cuvintelor româneşti. Existenţa unor cuvinte înrudite în sanscrită, limbă care nu a mai fost în contact cu româna în ultimele trei milenii, le atestă vechimea. Existenţa unor cuvinte înrudite în limbile balcanice, dar nu şi în rusă, argumentează că ar putea fi moştenite din limba tracă.

În cartea **Cronică getă apocrifă pe plăci de plumb, publicată de Dan Romalo în 2005, la ed. Alcor,** s-au publicat texte geto-dace care dovedesc vechimea multor cuvinte româneşti.

În lumina acestor ipoteze, cercetez unele cuvinte româneşti.

Baltă se presupune că provine dintr-un cuvânt din slava veche *blato,* existent în bulgară, dar nu şi în rusă. Cuvântul nu are corespondent în latină, dar are în albaneză *baltë.* În limba sanscrită există *balaha* (DS, p. 462), tradus *apă*. Menţionez că în limba sanscrită există multe cuvinte care denumesc fiecare câte un fel de apă.

Este raţional să admitem că *balta* provine dintr-un cuvânt tracic care a fost moştenit de limbile română, albaneză şi bulgară. În bulgară, cuvântul ar fi suferit metateză. Probabil că şi numele Mării Baltice şi al lacului Balaton sunt înrudite cu acest vechi cuvânt arian.

Ceata reprezintă un grup de oameni adunaţi pentru un scop comun. Dicţionarele îl pun în legătură cu *ceta* din vechea slavă, dar care nu are corespondent înrudit în rusă. În limba sanscrită, *cata* (pronunţă *ciatha* cu ci aspirat, DS, p. 253) indică şi o reuniune, un ansamblu de oameni. Cuvântul este moştenire geto-dacă, cum îl atestă *ceto* şi *ceteo* de pe plăcile de plumb nr. 25 şi 9.

A **chema** se presupune că provine din verbul latin *clamo, clamare* care înseamnă a chema, a numi. În slavă nu există cuvânt înrudit. În limba sanscrită există *kyâmi* (DS, p. 206) care înseamnă a numi, a striga pe nume. Acesta pune la îndoială descendenţa din latină a verbului românesc şi argumentează originea lui autohtonă.

***Drept** are cuvinte înrudite:* dexter *şi* directus *în latină,* droit *în franceză... În slavă nu are corespondent. Nu trebuie să exagerăm ca cei care consideră că* drugul *din română provine din slavă, limbă în care* äđóä *înseană prieten. În română există multe cuvinte din familia cuvântului* drept, *ca:* dreapta, dreptar, dreptate, dreptcredincios, îndreptare....

Limbile evoluează spre micşorarea efortului de pronunţare. Existenţa grupului de sunete *pt* care cere un efort mai mare la pronunţare decât *ct* dovedeşte forma arhaică a cuvântului *drept* care nu putea proveni din directus sau dexter, care se pronunţă mai uşor.

Gând înseamnă *cogitatio* în latină, мысль, думать în rusă, *gond* în maghiară... În română este înrudit cu *a gândi, gândire, gânditor, a se răzgândi...* Cuvintele sanscrite *gan*-creatură, *avagaceâmi* (a concluziona, a gândi, a cunoaşte) şi *avagati* (cunoştinţă) (DS, p. 52) pledează pentru originea ariană, autohtonă a cuvântului *gând*.

M. Vinăreanu, în Originea traco-dacă a limbii române (Chişnău, 2002), propunea descendenţa cuvântului *gând* din rădăcina ariană *ghend* care înseamnă a prinde, a lua.

Pădure nu este probabil să provină dintr-un cuvânt din latina vulgară *padulem*, care ar fi dat în latina clasică paludem (baltă), deoarece aceste cuvinte nu există în dicţionarul lui Ion Nădejde şi Alina Nădejde-Gesticone.

Pădure este un cuvânt foarte vechi, autohton, fiindcă a creat, în limba română, o familie numeroasă de cuvinte înrudite, ca: *pădurean, pădureţ, pădurice, păduros, pădurar, darvar...*

Pădure include cuvântul *dure* care este înrudit în limba sanscrită cu *dru*-arbore (DS, p. 335) şi cu *dâru*-lemn, pădure (DS, p. 317).

Pe placa de plumb nr. 127, cu inscripţii getice, apare *paduea,* tradus *pădurii*.

Pită, Pitar nu au cuvinte înrudite în slavă, iar pistor, din latină, este prea depărtat ca să fie considerat cuvântul mamă. În limba sanscrită *pitr* (pronunţă pitri) este tatăl care protejază (DS, p.411), adică dă pită copiilor, iar *pitarae* sunt părinţii care îngrijesc copiii.

Este interesant de observat cum limba evoluează uşurând pronunţia. Astfel, în Ţara Bârsei se spune şi *chită*, în loc de pită.

A **pluti** are cuvinte înrudite în română ca: *plută, plutaş, plutitor*..., nu are în latină, iar în rusă *плвввть*. Cuvântul sanscrit *plu* (DS, p. 456) care înseamnă a înota, a pluti argumentează că verbul românesc este vechi, moştenit de la strămoşii geto-daci.

Preot. Oare acest cuvânt să fie înrudit cu *presbiteryum*, aşa cum este scris în unele dicţionare? În rusă îi corespunde *пол*, care nu are în limba slavă atâtea cuvinte înrudite ca *popă* în limba română.

Prefixul *pre* din preot înseamnă înainte, anterior, în: *a pregăti, a preface*.... În latină apare în *precator* (mijlocitor), *preco* (a se ruga)... În sanscrită, prefixul *pra* (DS, p. 425) înseamnă *înainte, în faţă* şi generează un număr impresionant de cuvinte.

Ot înseamnă, ca în slavă, de la. *Otu*, de pe plăcuţa de plumb nr.128, a fost tradus *în jurul*. Ot sugerează şi numele lui *Odin*, veche divinitate gotică, dar limba germană nu are cuvânt înrudit cu preot.

Este probabil că *preot* a însemnat un înainte mergător, un mijlocitor între oameni şi divinitate şi că acest cuvânt are rădăcini autohtone.

A **prii, prieten** sunt cuvinte care n-au corespondent în latină. Faptul că li s-a găsit, în slavă, cuvintele înrudite: *prijati* (a prii) şi *prijatelі* (prieten) a făcut pe mulţi lingvişti să le considere adoptate din slavă.

A prii şi *prieten* sunt cuvinte autohtone, deoarece se încadrează într-o familie numeroasă de cuvinte româneşti ca: *prielnic, priinţă, prietenie, prieteşug...* Prefixul *pri* sugerează, în română, apropiere, preferinţă, primul.

În limba sanscrită există cuvintele înrudite: *pri* (cu i lung, DS, p.454) a se bucura, a se înveseli, a iubi... *priya* (DS, p. 453) drag, iubit, soţ, amant...

Cealaltă alternativă a lui *a prii* este a **opri**. Acest cuvânt s-a format din a prii, în antichitate, cu prefixul a scurt (pronunţat între o şi a), când în limba strămoşilor exista, ca în limba sanscrită, acest sunet care ni s-a transmis ca o. Aceasta se întâmpla într-o vreme când strămoşii nu erau în contact cu slavii. Ulterior, sub influenţa latinei, pentru a indica cealaltă alternativă, s-a folosit prefixul a ca în politic şi apolitic.

Sapa este o unealtă agricolă numită în latină tot *sappa*. Are cuvinte înrudite în română: *a săpa, săpat, săpătură, săpător...* şi pe plăcile de plumb nr. 117 şi 23 pe *sapo* şi *sap*. Acestea argumentează că *sapa* este un cuvânt moştenit de la geto-daci. El include morfemul *pa* care sugerează despărţire, rupere ca şi în cuvintele palancă, paloş, parte...

Suflet are în limba română cuvinte înrudite ca *sufletesc, sufleţeşte, a însufleţi*... În latină înseamnă animus sau spiritus, iar în rusă, душа. Dar există în alte limbi ariene cuvinte înrudite cu *suflu, suflare,* deci *suflet* se încadrează într-o familie de cuvinte autohtone răspândite pe o arie mai largă. Pe placa nr. 25, există cuvântul *solio* tradus de Dan Romalo *în spirit*. D. Romalo cita şi *sawol* care în vechia engleză însemna suflet.

Oare sufletul a fost considerat *t*-acela care *su*-sus *fle*-flutură, zboară?

Sută se spune *çata* în limba sanscrită (DS, p.635), *suto* în vechea slavă, dar *cmo* în rusă, centum în latină, dar *cent* în franceză... Cuvântul românesc se încadrează între cuvinte ariene înrudite. El este moştenit din geto-dacă, căci este scris *sata, sato* pe plăcile de plumb nr. 115 şi 122 şi la plural *sate* pe placa nr. 52.

Şase se spune *sex* în latină, *шесть* în rusă, *ṣaḍ* în limba sanscrită (pronunţă şaş DS, p. 666). Denumirea sanscrită argumentează originea autohtonă geto-dacă a acestui numeral.

Zece. Îi corespunde în latină *decem,* în sanscrită *daçan* (DS, p. 314), în rusă *десять*. Denumirea getă de pe placa de plumb nr. 79 este *zec(e)*, iar pe placa nr. 115 *zacio*. Chiar dacă acest z de pe plăci se pronunţă ca un *dz*, sunet care se mai auzea în secolul al XIX-lea, inscripţia de pe plăci dovedeşte că acest cuvânt are rădăcini gete şi este autohton.

Lingviştii s-au bazat pe multe ipoteze în studiul cuvintelor. Cei mai mulţi au pornit de la rădăcinile de cuvinte stabilite de J. Pokorny pentru indo-europeana comună. Trebuie să recunoaştem că, pentru originea unor cuvinte româneşti, s-au emis diferite ipoteze uneori la fel de verosimile.

Ziarul regional
nr. 1 în România

Premiul
"Dumitru Tinu"
2006

GAZETA de SUD
Cotidian al oltenilor de pretutindeni

Istoria de lângă noi

Vladimir BRILINSKY

Indiscutabil, cel mai complex dosar privind braconajul arheologic întocmit vreodată pe teritoriul României a ieşit la lumină. Desigur că până la finalizarea lui mai este cale lungă. Un sistem judiciar nepregătit să analizeze şi să judece aşa cum trebuie fenomenul braconajului arheologic şi al înstrăinării patrimoniului naţional va înota mult timp până să dea un verdict. Dar dincolo de ițele juridice, de avocați care se bat pentru clienții lor chiar crezând în nevinovăția acestora, de procurori sau polițişti care surprind fărădelegi şi se chinuie să întocmească dosare aşa cum scrie la carte, dincolo de toate acestea, iată că încep să apară artefacte pe care istoriografia românească nici nu bănuia că ar exista. Au apărut brățările de aur care răstoarnă stupida dogmă a istoriografiei române potrivit căreia dacii nu prelucrau aur. Apar acum, în acest dosar, scuturi dacice traficate de căutătorii de comori. Până în acel moment exista doar un singur scut, şi acela fragmentat, descoperit de câteva decenii la cetatea Piatra Roşie. Pe scuturile

Brățări de aur susceptibil sustrase din Munții Orăştiei aflate în prezent în curs de recuperare

dacice apar reprezentări, care de care mai fanteziste, de la lebede la inorogi, de la lei la şerpi, de la tauri la cai. O certitudine există. Motivele zoomorfe, chiar aşa ciudate pentru spaţiul dacic, sunt permanent însoţite de motivele vegetale, demonstrând încă odată legătura puternică a civilizaţiei dacice cu natura. Unii se întreabă chiar dacă acestea sunt dacice sau pur şi simplu prăzi de război. Probabil că istoricii noştri se vor obosi puţin, îşi vor alunga eterna letargie şi le vor da de capăt. Există printre ei oameni capabili să facă lumină în aceste cazuri. Noua generaţie de istorici şi arheologi devine tot mai îndrăzneaţă şi tot mai probă. Oricum, scuturile există, iar în acest număr "Dacia Magazin" are bucuria să le prezinte în premieră în presa naţională. Alături de ele vă prezentăm, tot în premieră, alte artefacte recuperate sau în curs de recuperare. Arme şi brăţări, sustrase din Munţii Şurianului care stau deocamdată mărturie pe masa judecătorilor, mâine, laolaltă, vor rescrie istoria. Comentariile sau interpretările le lăsăm în seama celor îndreptăţiţi să le facă. Noi doar le publicăm.

Monede Koson de argint sustrase din siturile arheologic – nerecuperate

2990 monede (denari imperiali romani) recuperate

Săbii dacice de tip sica aflate în curs de recuperare.

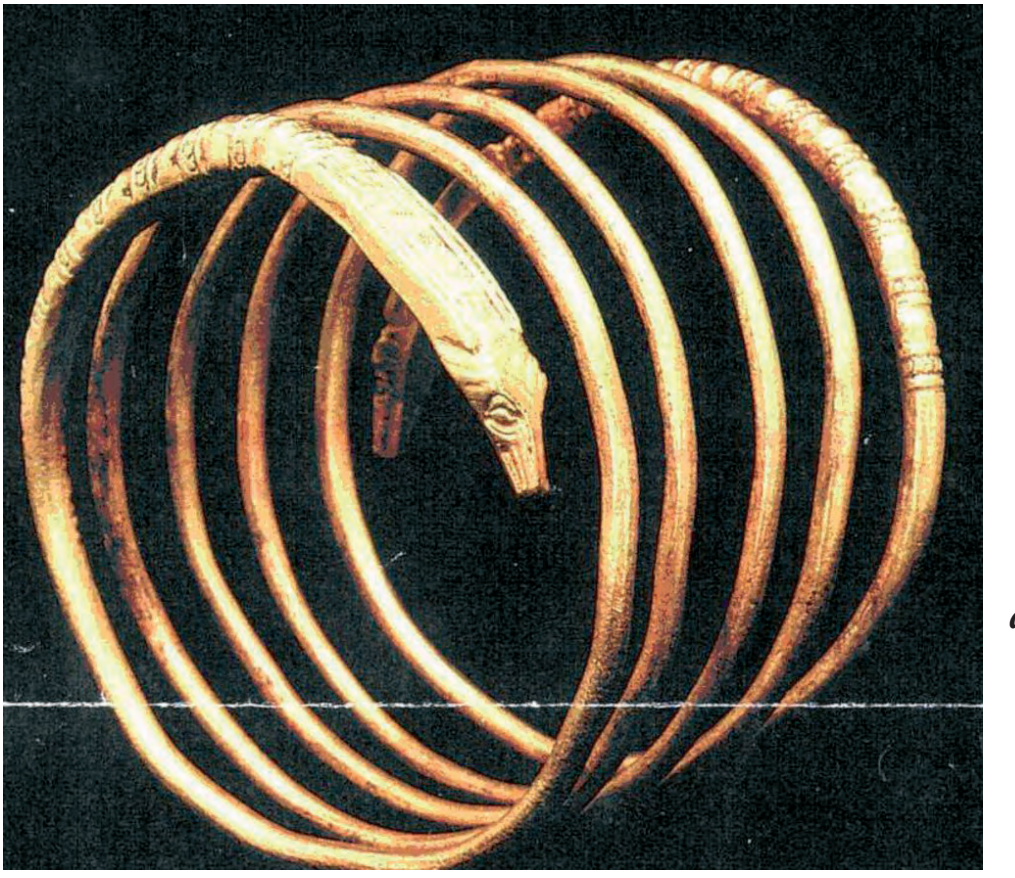

Brățară multispiralică din aur scoasă la licitație la casa Cristie's New York în1999, aflată în curs de recuperare..

Moneda foarte rară, de tip Aureus recuperată aflată în custodia Muzeului Unirii din Alba Iulia

Colier şi cercei din aur, provenind din cetatea dacică de la Căpâlna, aflați în curs de recuperare.

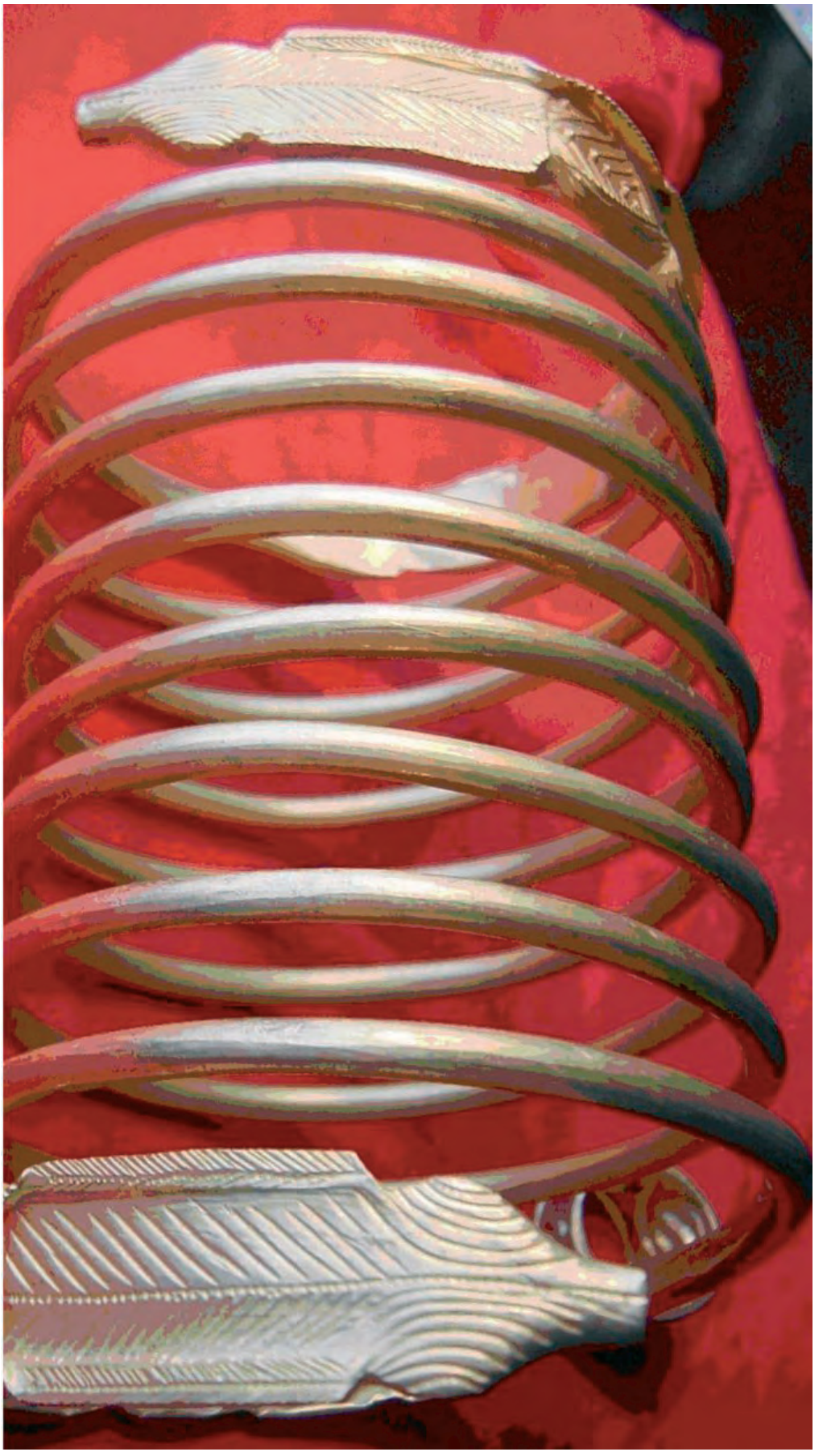

Brăţări şi recuperare

Scuturi dacice din fier susceptibil a fi fost sustrase din siturile din Muţii Orăştiei, aflate la această oră în urmărire.

FUNDAȚIA PENTRU CERCETAREA ISTORIEI DACIEI
DACIA REVIVAL INTERNATIONAL SOCIETY
Preşedinte – dr. Napoleon Săvescu
21–26 Broadway, New York 11106 USA
tel. 718 932 1700, 031 810 6172
fax 718 728 7635
e-mail: nsavescu@nyc.rr.com
Filiala Bucureşti
Ilie Enciu
Str. Arbustului, nr. 2D
Sect. 2, Bucureşti
tel./fax 021 2401218
Filiala Tulcea-Geția Minor
Nicolae Nicolae
Str. Florilor, nr. 35-37
Tulcea
tel. 0729 011003
Filiala Reghin
Ioana Crişan
Str. Rodnei, bl. 7, ap. 6
tel. 0265 511544
e-mail: ioana788@gmail.com
Filiala Transilvania-Banat
Vladimir Brilinsky
Str. Carpați, nr. 12, bl. F, ap. 11, Deva
tel./fax 0254 223853
e-mail: malus_dacus@yahoo.com